КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР Массаза мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

Ера, 11 декабрь 1969 шу. № 146 (4785). Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкоман, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛУ 1923-ЧУ ШЕРА ДУЬЙЛА

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА!

Декхарш массаза тIекхочушдеш хьайоьгIа Грозненски трикотажни фабрика коллектив. Дукха ба укказа хIинца шо шера план боккъонца кхочашйъна болхлой. Царех я швея В. Балаева. Ше укказа болх беш ГIалгIа хилла махкехь мил балха гаргара профессии карагерзанйо цо. Цудухьа сихха динех тег во барзкъаш, динеш тег во барзкъаш.

СУРТА ТIА: швея В. Балаева. И. ПЛИЕВА сурт.

Юрташка техника тоае болабеннаб

Iаьна бутт хьакхиннаб. Нохч-ГIалгIайчен кхашкара гIар-тата сецад. Колхозийн совхозийн машинаш, механизмаш боахамий е «Сельхозтехника» объединене мастерскейшта юкхе дIаяттий, ремонт е аргIа хьатIакхачарга хьежаш. Алхха цхьайолча районашка зябь оахаш, боахкараш удобренеш дIаувзараш мара кху машинаш яц хIаьа болх беш.

Цу кхашкара балхаш сецача юкъагIа техника бIаьстал балхашта кийчъе дага ба механизатораш. Къаьстта сихбеннаб ремонтникаш. Механизатораща цхьана беррига шоай шаз тIабахийта оарцагIбаьннаб уж укх шера йиъалгIча квартале тракторашь, нохараш, сеялкаш, комбайнаш, автомобилаш, кхыйола машинаши механизмашк тоаяра план толаица кхоачашъяра.

Ремонт е еза машинаш дукха я укх шера а, хIана аьлча дуккха балхаш де дийнад чаккдовлаш латтача шера. КIезигагIа хургдаш уж хьагIадоагIача шера а. Долче, бIаьсти ялалехьа моллагIа балхаш дулургдолаш кийчъе еза еррига машинаши механизмаши.

Къаьстта торкам тIабахийта тоаю механизатораша тракторашь, нохараш, сеялкаш, хIана аьлча уж я пятилетка тIеххьарча шера кхашкара балхаш дIадоладе дезараш. Ремонтин балхаш сихдара хьалха латтача методех пайда ийбу механизатораша.

Дика лоархIабу шоай декхарех Ножай-Юрта, Урус-Мартана, Гудермеса, МалгIабика, Сунженски районий колхозийн совхозийн механизатораш. ТIеххьара цIи яьккхача района боахамий хьекхам эца йиш я цу района «Победа» яхача колхоза механизаторашкара. Цу боахамо моццагIа а болабеннаб техникана бIарччача шера планове ремонт е. Колхоза механически мастерски болх беш говза кадраш я. Бригадно узловой методах болх а беш цар дилла кхоачашъю задане. Цига специалисташа хьогге а оттаьй техникана ремонт яра график, хаддаьза тIахьожам лоаттабу тракторашь, кхыйола машинаши механизмаши мишта тоаю хьожаш. Аврали штурмовщинен йоацаш ду укказа дерригаа ремонтни балхаш, лакха хул техникаха пайда эцара коэффициент.

Техника лелаяра а цунна хаинахьа ремонт яра а опыт Iоайъ колхозаши совхозаши дукха я республике. Дика вIаштIехьдаьккхад из гIулакх, масала Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Укказа хаинахьа дIаоттаьй балхах мукъаьнна тракторашн механизмаши ремонта, массехк трактора хIиналехьа ремонт яьй, квартальни задани кхоачашъе лерхIаш ба механизатораш.

Цу тайпара масалаш дуккха доаладе йиш я. Из Iалаьмате дика хIама да. Хьалха латтача боахамаша шоай болх дика лелабар бахьан долаш еррига республика хьаййцача декабрь бутт болалуш республика колхозийн совхозийн тракторех ахаш тоаль яьнняр. ДикагIа латт из гIулакх юрта боахама Министерства колхозашкен совхозашкен.

Цхьабакъда йиъалгIча квартала хьалхарча шиъ бетта итогаша хьахьоккхача тайпара дукхагIа долча боахамашка эсала лел ремонтни балхаш. Дуккхача моттигашка вIалла сагота а бац техника кийчъяра гIулакха.

Хьажцаргья вай, масала, Ачхой-Мартана район. Цу района боахамаша декабрь бутт болалуш 38 процент мара кхоачашъьяц укх шера тIеххьарча квартале тракторашта ремонт яра план. Комбайнаш тоае хIаиз а болабеннабац укказа. Во латт района тIеххьаюзача инпектара ремонт яра гIулакх а. Ишта эсала латт гIулакхаш Наьсарех, Наурски, Надтеречни, цхьайолча кхыча районий боахамашка а.

МалагIа бахьан да техника бIаьстал балхашта кийчъяра балхаш ишта эсала лолара? Бахьан да цу боахамий кулгалхой ремонтни балхайта мастерскеш кийчъяра, эша запасной оахалаш Iалашъяра хаинахьа оарцагIа ца белар. Цхьайолча моттигашка укх шера а юха дулийт соахк дуьйлийта гIалатеш — квартала тIеххьарча деношка штурм е лерхI. Цукх довла беркат массаьена а доцаш ма дий.

ТIадоагIача шера бIаьсти балхаш де техника кийчъяр Iалаьмате лоархIаме декхар да. ХIара дейна а цу гIулакха бIарг тIалаттабе беза партийни, советски, юрт боахама органаша. Царна тIа латт тракторашь, комбайнаш, нохараш, сеялкаш, кхыйола механизмаш тоаяра тешаш лакхьара де мел дезар дарах бола бехктокхам. Шерра пайда эца беза хьалха латтача ремонтни технологех, механически мастерской еррига оборудовани болх беш хила еза хIара боачане.

ДIадахача шерашка а санна, дуккхача колхозашкен совхозашкен ремонта эша кхоачамаш дац. Цхьадолча боахамий кулгалхоша лех техникана ремонт еига сихдара наькъаш, хIаьта царна уж кора а доагIа, вожаш из а дац вож я дац кхаш хабераш а дуьцаш хIама а ца деш батIа. Цхьадолча боахамашка макогга оарцагIбаьнний шоай техника хаинахьа кийчъяра, вокх боахамашка хур хургда, хиикар гургда, кхаш сагота а боацаш Iеш ба кулгалхой.

Цу тайпара гIулакх дIахо ла йиш йоацаш дац. Хаддаьза партийни организацей, боахамий кулгалхойн специалистийн бIаргкIал хила беза ремонтни мастерскей а еррига ремонтни бригадай а болх. Техникана ремонт еча дойм повкъостал де деза колхозоаштен совхозоаштен «Сельхозтехника» объединене районни отделенеша. Цар хаинахьа кхоачашде деза боахамашцара шоай договораш, шоеш тоае лаьрхIа еррига техника хаинахьа тоаелга Iалашде а беш бола болх дика бе а беза цар.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шерра йоаржае еза механизатораштеа ремонтникаштеа юкъе социалистически яхь, чIоаггIа оарцагIбаха беза уж техника бIаьстал балхашта кийчъяра тамдаш лакхьяра. тоаеш йола машинаш, механизмаш дикагIа тоаяра. Шерра юкъейоалае еза материальни а а моральни а поощрене принципаш, чIоаггIа теркал е еза хьалха латтарий опыт, из массаьена а дIайоазийта еза.

Пятилетка тIеххьарча шера лаиха социалистически декхараш тIанйцад вай республика юрта боахама къахьегамхоша. ЧIоаггIа иия тIабахийта безаргба уж кхоачашдара. Хоаш да колхозхоша а совхозий боахлоша а юбилейни шера беш боло болх техникаха тийша хилар. Цудухьа сихха техника бIаьстал балхашта кийчъяра оарцагIбала беза хIара механизатор, «Сельхозтехника» болхло, юрташкара еррига къахьегамхой.

Грозненски ГАРО завода болхлоша чIоагIо лоархIаш сийдеш ва коммунистически къахьегама ударник, слесарь Н. Черданцев. Завода дикагIчола слесарь хилар-га хьежжа вIаштта кхоаза завода сийлен Доска тIа яьккхай цуи цIи. Цхьаккха сакхат доацаш продукци яра а хецаш хIара сменагIа нормаш 130 процент кхоачашъю цо. Общественни балхе тIа а хьнаре дакъа доац слесара. Укх шера цо кийчлаьо кхо болхло. Вахха говзъл лакхъяра массаьоа дагаяул из сборочни участка мастера ва П. Братухина. Цо хIама лоцкъадац хIама хара тIаккхувча слесарах.

Сурта тIа: слесарь Н. Черданцев, мастер П. Братухин.

Н. ПЛИЕВА сурт.

КХАШКА—УДОБРЕНЕШ

Ялата, баьцанарий, технически культурай лакха хьувкъам кIебара лоархIаме да кхашка органически, минеральни удобренеш еххар.

Республика колхозашен совхозашен хIанзалехьа республика кхашка диллад 383 эзар тонн кхо е соахк диллачул 27 процент дукхагIа.

Ачхой-Мартана района боахамий кхашка соахк еххачул шозза дукхагIа еххай уж удобренеш укх шера, иззал еххай Ведана района кхашка а, хIаьта Сунженски районе — 3,1-эза дукхагIа, МалгIабика районе — 1,3-эза.

Кхашка удобренеш еххара темпаш кху а лакхъе йиш йолаш ба юрташкара механизатораш.

1969 шера цхьайтта бетта кхашка удобренеш еххара йола

СВОДКА

Районаш	Кхашка удобренеш еххай: 1969 шера 1968 шерала кийсдича (процентаща)	Лаьттаща эца удобренеш: 1969 шера 1968 шерала кийсдича (процентаща).
Ачхой-Мартана	198	198
Ведана	150	150
Грозненска	115	94
Гудермесски	87	94
МалгIабика	130	130
Надтеречни	126	128
Наьсарера	71	71
Наурски	94	92
Ножай-Юрта	39	39
Советска	97	97
Сунженска	318	318
Урус-Мартана	122	140
Шаьла	108	104
Шелковской	71	71
г. Грозный	191	191
Еррига республике гIолла	127	124
Еррига юрта боахама министерства боахамаша	130	126
«Скотооткорма» треста боахамаша	67	67
«Грозненю» совхозаша	133	114
Консервны промышленноста совхозаша	147	147

КПСС ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

Селхан КПСС обкоме КПСС горкомийн райкомийн хьалхарча секретарий, горрайисполкомий председателий, министерствий, ведомствий, республика йоккхийча предприятейн организацейн кулгалхой совещани хилар.

Совещане къамаьл даьча парте обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина дийцар вай Даьхан исторе фуь колхозийн ахархойн дерригача советски халкъен дахаре дикача белгалонца юкъегIоргIолча колхозхой Еррисоюзни кхоалагIча съезда итогех. Декхар санах латт аьлча, съезда итогаш шерра ювцарах, съезда материалаш — КПСС Генеральни секретара Л. И. Брежнева доклад, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела Д. С. Полянски «Колхоза нердача хьокхамеча Установах» яь доклад, съездо тIайийца решенеш — шерра дIайоазийтарах латт. Хьокхамеча Устава лерда тIа хIара колхоза хьайда дола Устав оттадара дакъе бе безаш боккха болх ба.

Боккха теркам тIебидийтар ков. Апряткина республике хIанз кхоачашде дезача боахама а культура а даькъерча декхараща, тIехьа ца теггаш В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна тIанйца социалистически декхараши производственни планаши кхоачашъяра де дезараща. Партийни организацей декхар — наьха къахьегама хьинар айдеча хьалхе лелаяр, коллективашка организаторски политически болх бовржабар, балха еррагача участкашка тIахьожам чIоагIбар.

ДЕГ ТIАРА БАРКАЛ

Советски Союза къахьегамхой-вард, предприятей, фиш…ий, колхозий, совхозий, учреждений коллективашкара телеграммаши письмоши кхьачад Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага Сийлаль-йоккхача Октябрьски социалистически революце 52 шу дизарца дувзадеина. Моаршаш кхьачад ишта доазол деьнарча мехкий коммунистически, болхлой, кьаман - демократически партешкара, правительствашкара, пачхьалкхаши политически деятелашкара, общественни организацешкара.

Цхьа Iадьналe дуьцаш дийта дIайза, доттагIала моаршалаш де телеграммаш тIаи письмош тIаи, лакха мах бу КПСС-ен Советски правительствон чурча а арахьарча а политика. Коммунизм хьалъеча, марксизма - ленинизма, пролетарски интернационализма лерда тIа дуйен коммунистически болама, вешарашка долча социалистически мехкий цхьоагIон кхетадалари чIоагIдар дуьхь, дерригача хьалхой юкъера машари кхерамзалеи бахьан долаш, империализмаши агрессии дуьхьала, демократии социальни прогресси бахьан довдий месттабене ньассица дIало толамаш дазар хоаш Советски Союзе хилагьшта, Коммунистически партехи СССР правительствон доаца болих доазол деьнарча доттагIаша.

Дукхача письмош тIаи телеграммаш тIаи дукхаэтта бовтагбовза дерригача саьккай ираз бахьан долаш коммунистически мохкане духьа доаттабеце къоамерча сийлаль-йоккхача ленински идей тIехьбьюна боккха лоархIам.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тIера баркал оал Советски Союза партийни, советски, общественни организацешта, предприятейн учреждений коллективашта, къахьегамхошта, хIаьта ишта вешарашка йолча партей Центральни Комитеташта, социалистически доттагIал долчен мехкий правительствашта, доазол деьнарча мехкий пачхьалкхений деятелашта, общественни организацешта, къаьст-къаьстина граждански цар советски халкъа, Советски Союза Коммунистически партехи правительствони моаршал дайтарах а дикадар хилар доаш лоацам дезарах а.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ТIЕХЬАЮСА ПРЕДПРИЯТЕШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

ХIАРА КОЛЛЕКТИВА КЕРТТЕРА ДЕКХАР

Пятилетка дьаьагIча шера тIеххьара бутт ба ер. В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара сийна вырхача яхе дика толамаш даьхад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша. Толамца кхоачашъяй цар 11 бетта плани тIа-йийца хинна социалистически декхараши.

Республика промышленноста предприятей коллективаша промышленни продукци арахецарех продукцена реализаци ярен цхьайтта бетта план ханал хьалха 26 ноябре кхоачашъяй. Цхьайтта бетта планал соагIа ара а хийца реализаци яь продукци 12336 эзар сома мехьа я. Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша планал соагIа Лаьхенна дIаденнад дукха мехкдаьтта, фенол, ацетон, полиэтилен, синтетически дубитель, гIишлош хьалъеча эша кIир, макаронни изделеш, кхыйола продукци.

Пятилетка дьаьагIча шера цхьайтта бетта реализаци яь продукци, соахха цу юкъа реализаци яьчул 9,5 процент дукхагIа я. ХIаьта къахьегама овсарле соахк укх хана хинначул 6,4 процент лакхъеннай. Цо къаьгга хьахьокх промышленни производства эффективность дикка лаккхъеннарга.

ТIайийна социалистически декхараш толамца кхоачашдара къобсам а лоаттабеш ленински къахьегама вахта толамца дIахьу «МалгIобекнефть», «Октябрьнефть», «Горскнефть» мехкдаьтта промыслови управленей, Грозненски нефтегазови управлене, Грозненски химически комбината, В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чаккдоахача завода. КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча крекинг-завода, А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода, «Нефтехимзапчасть» завода, «Грозэнерго», ЦРМЗ, «Электроприбор» завода, Гудермесски горпищекомбината, кхыча предприятей коллективаша.

Из ешта дала а цхьайолча коллективаша шера плана тIайийна социалистически декхараши кхоачашдара лоаттабу къобсам дагIбалийтаб. Из хьахьокх укх масала: продукцена реализаци яра цхьайтта бетта план кхоачашъяьяц 38 предприяте. Цар список укх кIала кепатох оаха. Цу предприятей коллективай бехках паччахьалкхена дIа ца луш йиса промышленни продукци цхьайтта миллион гаргга сома мехьа я. Цхьайолча предприятеша вароаи продукци арахецара план кхоачашъяьяле а, товарни продукци арахецара задани кхоачашъяьяц, соахк укх хана хинначул лохьа къахьегама овсарле. Царех я «Красный молот» завода Карабулакски газ чакхйоахача завода, автотрактороремонтни завода Гудермесски мехках еча завода, кхыча предприятей коллективаш.

ТIехьаюсача предприятей коллективай, цар кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей керттера декхар да керда резерваш гуча а йоахаш, тIадиса паччахьалкхен декхар тIера дIадаккхара дерриге низаш оарцагIдахар, гIанийна социалистически декхараши паччахьалкхен плани толамца кхоачашъяр.

ТIехьаюсача предприятешта юкъе я гIишлон - материалий управлене, кхачан промышленноста Министерства, хьуя боахамен хьу лораярен управлене, «Консервплодоовощ» объединене дуккха предприятеш. Цу управленей, Министерства кулгалхой А. А. Муртаев, В. М. Ляшин, В. Г. Колотушкин, Н. А. Горошко декхарийла ба тIадиса паччахьалкхен декхараш тIера дIадахара еррига коллективаш сихха оарцагIъяккха, царна эша новкъостал де.

ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА 1969 ШЕРА 11 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТЕШ

Предприятеш	Директор	Парторганизаце секретарь	План кхоачашъяр
Новогрозненски мехкдаьтта чаккдоаха завод	Кальной В. Г.	Кравцов В. С.	99,3
Автоном завод	Зарицкий И. М.	Белобродский О. А.	98
Автогенно - карбидни завод	Лавров Д. Н.	Оганесов К. А.	97
«Трансмаш» завод	Медведев В. М.	Авдеенко П. К.	99
«ГАРО» завод	Цыганков А. С.	Кантария А. М.	95
«Электроинструмент» завод	Мальсагов А. А.	Пашенных Н. К.	92
«Электромеханически завод	Иносаридзе М. Г.	Лебедев К. П.	98
«Металлист» завод	Теплинский И. И.	Провкин А. Г.	94
Слюдяной фабрика	Батманов В. П.	Богаевская Н. С.	99,2
Мебельно - хьуи хIамаш ю «Терек» яха фирма	Арсеник А. М.	Федюшкин Н. И.	95
Ермоловски ДОК	Фридман С. Л.	Мусхаджиев Н. У.	83
Грозненски ЖБК завод	Константинов С. Р.	Жиляев В. П.	98
«Грозжилстрой» треста Шалински ЖБИ завод	Елизаров А. Н.	Дудаев А. Х.	84
ГIишлон материалий № 2 йола комбинат	Гришенко Г. В.	Кулалаев Н. В.	91
«Чечингушводстрой» Аргунски ЖБИ завод	Гуревич Л. Г.	Моисеев Н. А.	90
«Чечингушводстрой» ремонтно-механически мастерски	Гудым Н. Н.	Дейниченко А. П.	72
Старопромысловски кирпичаш ю завод	Куркиев И. А.	Сорочкина [illegible] М.	89
Малгобекски кирпичаш ю завод	Узиев Ю. Н.	Эржепова [illegible] К.	98
Назрановски кирпичаш ю завод	Алиев В. Х.	Цороев С. М.	99,5
Гудермесски кирпичаш ю завод	Юсупов Ш. Д.	Нечитайлов Н. А.	96
Назрановски трикотажни фабрика	Шадиев А. Б.	Умаров Б.	32
Ермоловски леспромхоз	Марзиев А. Я.	Дашаев Д. С.	83
Сунженски леспромхоз	Цикалов Н. И.	Цуканов А. И.	88
Шалински лесхоз	Бибулатов Т.	Джамалханов Х.	94
Веденски лесхоз	Усаев С. С.	Исламова Ф.	69
Шекар доаккха завод	Горянов Я. Г.	Белоусов Ю. С.	85
Консервно - кондитерски комбинат	Бакаев С. М.	Майрукаев Б. А.	76
Назрановски маьхк ю завод	Кодзоев Б. О.	Давыдова М. Г.	99,1
Шалински райпищекомбинат	Харсиев С. Х.	Шабазгириева З. Г	98
Грозненски консервни завод	Ксендзовский М. П.	Яссиева Н. П.	93
Ассински консервни завод	Руденко А. Ф.	Дудникова Т. Ф.	87
Самашкински консервни завод	Бакриев А. Б.	Астреликова Н. А.	78
Сунженски консервни завод	Исламов О. Р.	Олейник Е. Ф.	67
Дулх доаккха комбинат	Рогов В. Г.	Макарьев А. С.	99
Назрановски мельзавод	Ужахов Б. Б.	Майситов Х. Н.	99,8
Сунженски маслозавод	Лошаков Г. В.	Васюкова З. М.	91
Ачхой - Мартановски райпромкомбинат.	Цечоев Б. Б. (хьалха хина директор).	Тудиев С.	99,2
Автомобилашта технически гIулакх ду станци	Пурдик В. Ф.	Столяров В. Д.	96

Искусственни хьоаса беча Калинински комбината коллектив укх шера III квартале лелаьча яхьа итогегIа хьалкара моттиг а СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара-кара тела ЦIе байракх а яьккхай. 11 бетта продукцена реализаци яра план бIаьш эзараш сомашта тIеххоачашъяьй предприяте.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара къахьегама кердача толамашца накъабаха кийчбеннаб калинински химикаш.

СУРТА ТIА: ткачиха Н. Щербаковаи (аьрдехьа) мастер Г. Сучковаи. Уж болх беш йолча шеко программах соагIа 285 эзар квадратни метр еиай кердача марка автомобильни шинашта лаьрхIача къаьстта чIоагIача корда.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарга

ИЗ ДИЦДАЛА ЙИШ ЯЦ...

В. И. Ленин шийна бlаргагорах дагадоагlарах дуьц 1920 шера дена КПСС член йолча персональни пенсионера Х. П. Шумано

ХА дукха діаяхарца Іа-жагlенна 1922 шера 13 ноябре вадаь «Коммунистически интернационала 4-гlа Конгресс хьаьжа билет» йоазув тlаьола баьхат хьайцача цхьа ший тайпара тохалу са вог.

Малхбузен-, з1амигача къаьмий Ю. Ю. Мархлевске цlерагlча Коммунистически университете ахийтаяр со. Комвуае дукха яр Къамий секторагш: латышкий, жутатий, литовций, эстонций, полякий, немций болгарий, румыний, кхыбарий. Хlара секторе массехк группа яр. Коминтерна Конгресса болх болабалале хьалха, тха Комвуза хьоашала билет денадар Конгресса ерригача заседанешка хила йиш йолаш. Кхаж тасса бийзар билета. Ма доккха ираз долаш хийтар сона се 13 ноябре Владимир Ильича къамаьл дергдолча дийнахьарча заседане яха сай кхаж беча.

Цу дийнахь хьехха шийла мух хо ца луш, мерхаша къайлаьккхача Москвай улицашка тlоьла йодар со. Са еррига уйлаш тlахьаьр аггара хьалха сайна Сийлахь-воккха Ленин бlаргагургхидара.

Кремле дlаккхьача со.

3 сахьат даьлча берригa делегаташа хьаьшнийн хьагулбелар.

Беррига а 58 коммунистически партегара 400 делегат вар цу заседане. «Эрсий революце пхи шуа дуьнен революце перспективаш» яха доклад е эзаш вар В. И. Ленин. Бакъда дуьцаш дар, цамогаш хилар бахьан долаш Ленина ва мегаш ва яхаш. Цу дийнахь заседани- яр Кремлевски йоккхача зала чу.

Шаьхха чlрагlа тlоарaш техар зале. Міl-миlингерь чlоагlа оалаш хьадезар: «Ленин! Ленин!... Со дlахьежача сона бlаргавайра трибунана хьатlаьоагlаш латта Владимир Ильич. Герга вlашагlхьоарчадь кахьаташ доахкар цун бе. Тхона хьалхашка вар, меллагlвар санна таргара а къовчара а саг. хlаьта иштта Іалаьмате воккха саг а революце баьчча, дерригача къахьегача адамий хьехархо.

Баьчча хоаставеш тlа-тlа чlоагlагlа деттар тlоараш — Ленина хьалх дlаьадийтар сабар дар зехаш, хьехха цlогlарчи детта тlоарaшн сопаш дапар. Гlадбала мах сопацар. Ючхера а сатеш эттар зала чу. Уьа а этта «Интернационал» лаьккхар. Ленина доклад дlайолайир. Массане бlаргаш Ильичага хьежаш дар, чlоагlа лаазнегlар цо дуьцачунга. Шаьлуьцалургдоаран зар ца сурт. Массаьар а каравуьгаш до цуна юхь. бlаргаш, цо ду къамаьл.

Сахьехь герга бlаьхьежар доклад. Немций меттала паргlата дуьйцалора Ленина, ший доклада лоархlамегlа йола моттигаш хулг легтаьярца бегаьа а боахаш. Перерыв йолча хана Дуначарске эрсий меттала хьаьоашта хьоийийцар Ленина доклад.

Сона дагадоагlа Владимир Ильича ший доклад мехка индустриализаци яра хьакхьедьаре тенхапан къахьегта» бегаьдаьхха. Бохабаь хиппа халкъа бовлам ю хамгеттаеттабеш болхлошa турпала къаьхьегарах чоькa толамаш а хийцар Ильича. Ленина къаьстта белгалдаьккхав болхлой ахархой цхьоагlе чlоагlъелар, къаьхьегамхой вазоа хьал товлалар, хlаьта еа - йоккхачо промышленноста берригa терхам тlабалийта безаш хилар.

В. И. Ленин Свердлова майда тlа фронте дlабодача бlуьна хьалхашкa [illegible] дlаг ва. Москва, 1920 шера 5 май. ТАСС фотохроника.

Ленина йоахар: «Еза-йоккха промышленность кlаьхара ца яьккхача, из юхаметта ца оттайича вайга цхьаккха а промышленность хьалхургьац. хlаьта из на хилча вай вlадда а вай дебшера мохк а болаш доаха лургдац. Цо белгалдаьккхар еза-йоккха промышленность дегlайовлаяра Советий lаьдало 20 миллион сом доле эзча Іоадаь хилар. Бакъда, кхоь болаш лелабе беза боахам, массадолча хlаьма кхоь бе беза.

Владимир Ильича дийцар дуьнеп заявьханта юкъерча коммунистически боахама дендараш. Ленина доклад чаккхьалча перерыв хилар.

Цу дийнахь Конгресса заседани чаккхьалдар, Клара Цеткина къамаьл дитта. Дукхача наха шlаьхда а бицлургйоацаш хьуеп массе майлите кхаьчав Ленина образ.

Хlаьта сарахьа, шайлача обшlежите студенташ чlоагlа хьехаш бар сога. Хlаралена доьна Ильич миштав, цо фу дийцар. Конгресса ди миштa чаккхдьлар ца, наб кхетадар. из шийла хилирах дапар, дийнахь хинача чубеснаьча уйлаша наб кхайтацар.

Чlоагlа дета дезаш оаладу «вай Ильич» яха дешаш, хlаьта из вездрах ала дешаш кораллагlац. Ленин вахкаш дуьла везар Ленина хальа Мартин Андерсен-Нексе аьлча ца хилара: «Цун доленхача пролетарски дегала деттадора, дерригача адамий дегала деттадора».

Цига доклад яьча чlетьатlа кхьи цкьа мара къамаьл дацар Ленина. 1924 шера 21 январе кхелхар из. Комвуза студенташ ца ицальа го Колонни зале яхар Ильича кодаме. Массеха километр бlаьхь яр баьчча юкхера бlарг тоха бахкача вахла очередь. Москве зоа уьмп. йоккха шелдх кхоттаьхl ивш дйана геттар. уйцамашa цlоераш [illegible]. Сонана цlогlа гlайто хьахш таьхета нуаьха из. Дукха яр чекаш. [illegible] цунa сопал Ленин, цун [illegible] тlо къетар [illegible]. Сийлан за леттар. Ленина [illegible] гlонна тlетвоала хlаваар [illegible] а хьала а. Иштта [illegible] бlарг тохаш дар хьаьтa дукха [illegible] Сийлахь-воккхачо [illegible].

26 январе Ильича гена вахале хьоьц хана Комвуза студенташ Шеча майдане бар. Заводийн фабрикийн гудокаш Іехаш, салнах йоккхий топаш етташ Мавзолей чу вилдар Ленин. Цу хана шеча майдане еттаьча цоьжентера сийрдаьхьар «Ленин вен пав, бакъда ленинизм дийна а ь яча дешаш. Из дерригa сайна бlаргадайначул тlехьагlа ца чlоагlа йир Ленина йоазош Іемаде а цун хьехам дукхача нана дlабоваьйта а.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕЩ

Дукха вай хул сарахь «Победа» проспекта тlа. Кхаьи гlаьаш а кхаш шера алдеи а цига. Фега къахьегарца [illegible] делахьи, хlаьта lоьл [illegible] а. Къаьстта дукха теркам тlаувза «Победа» проспекта тlа хьалдаьча Модай цlено. Дог тlоэдоаякккаш хоза даь цlа да ца, иштта дика кийчдаьд чудлакьара ф. Городе бераш меттал республики районашкара, кхычакьара баькка нах ух Модай цlагlа тlабувхача гlирса задо-до. Мlаьха наьха, кхалнаьха, берий пальто, костюмаш, къаьсткъаьста кхьдола барзкъаш, кийнаш, фуражкаш тег цига. Але деза, Модай цlагlа ший болх дика бовзаш мастераш дукха. хилар. Цар бахача даькха хьаштаеш тlехдика кхоачашду. Цига тийта молагlа барзкъа тlадийхача тоьшш холе хул. Цухуьа заказаш дукха кхуьа Модай цlагlа.

Шерра социалистически цхь а йоаржаь хьиаре къахьегаш хьайоагlа Модай цlея дукхача къамех латта коллектив. Къаьстта дика болх бу коммунистически къахьегама сийлен цlе лелаеча закройщих Копташ Юрий Юрьевич керте латтача итт саг чувоагlача бригада. Модай цlагlа меттаь ерригата индпошива фабрике а дикагlчарех лоархlаш я из коллектив. Ер шу долалуш эггара хьалхарчарца лаьхаре социалистически дейхарии тlаийцар цу коллектив. Хlаьта уж сийленца кхоачаш я ду. Цхьаккха бутт дlабахийтан бригада болхлошa цхьацца йилла задони 112—115 процент кхоачам ца еш. Нов. Копташ цо йоккха опыт йолаш, ший болх дика бовзаш, безаш саг ва. Иштта ший бригадерча болхлошта а безабахийтаб цо къахьегам. Модай цlея жалобийн предложеней книжка тlа дукхдача заказчикаша бaркалаш яздаь нов. Копташац цун коллективерче болхлоштеи. Масала, заказчикаша А. А. Барыкина, Заматеев Юре, кхычар администрацигара дех нов. Копташа иштта ерригача бригада а баркал кхайкадар. Иштта дукха дика дешаш яздаь заказчикаша мастерех - закройщикех нов. Газдиевайх, Полторацкех, Доламовайх, Зубайревайх лаьца.

Производствени план кхоачашъярал совгlа бахача наькха хьашташ дикагlа кхоачашдар ший дейхар дерхl Модай цlея коллектив. Цудухьа дакха толамаш доьх из ца кхобеш къахьегача коллектив. Из хов вайна уккох. Нв. Коптаьаш Анисимовайн кулгалдеча коммунистически къахьегама коллектива цlе лелаеча шие бригада 83 мастера коммунистически къахьегама ударник ала сийлен цlерщ лелаш. Ноябрь бетта план 100,2 процент кхоачашъяй барт тайпача коллектив.

Материал, фурнитура кхоадара цахаддаш къоасам лоаттабу Модай цlея болалоша. Цу дакъе хlаналехьа даьха толамаш хилуш да. Баьчча юбилей сайна кхоьча материалаш фурнитурахи мехьера 70 хlаьма тега лерхl дар. Але дева, цхьаболл кхоачамбоацараш а да Модай цlагlа. Цхьабола болхлой заказчикашна охла бе. Цхьаболча хана кхоачам дилла тайпа-тайпара бос бола кlадаш, эшаш, бастон, трико, драп хилац витринашка. Цун уйла е еза Модай цlея администрацие, доагlар хьадеха деза индпошива фабрике кулгалдоашкара. Бахача наха гlулакх дара верттерчарех цаl хила деза Модай цlа.

И. ВАСИЛЬЕВ,
бытовой гlулакхаш дара министерства предприятей профсоюза групповой комитета председатель.

СССР ЦСУ

СССР Центральни статистически управление 8-ча декабре совещание дlайолаенна 1970 шера январе хургйолча бахача наькха Ерригсоюзни перепися итогаш яра дешашта. Совещане даьхьа доац паччахьалкхен статистика республикански, областной, краевой органий кулгалдеча болхлошa.

Перепися итогаш механизированни къоастара цийчон балхало де лаьрхlаш республикашка, областашка, крайшка моттигерча статистически органашa, хlаьта перепися даннеш оттальча программага хьежна боккъонца къоастдергья СССР ЦСУ вычислительни центро «Минск-32» яхача сихха бола беча электронно-вычислительни машинаш тlа. Перепися материалаш къоастаеча хана эггара хьалха шерра юкъейовлагргье къаьстта шоай тайпара кийчъяьча бланкаш тlара информаци юкъарчал доацаш электронно-вычислительни машинашта юкъеяхьа йиш хулийташ йола, лоархlам бу кердагlа йола устройство.

«КАВКАЗ» ЯХА КlА ТЯНЬ-ШАНЕ ДlАДУВ

«Кавказ» — вовзаш волча советски селекционера академика Лукьяненкос хьалкхедаьча гурахь дуьча кlиш сорт. Керда сорт белгалдоал оик долаш, лора дика хецаш, лаьараашта духьалъоттара чlоагlа цил болаш хиларна. Шоллагlа шу да фордал 1500 метр лакхагlча лов тlаухьача Тянь-Шаня—Терски Кунгеи ши лоам вlашагlкхеттача моттиге йолча Пржевальски паччахьалкхен сортучастка болхлошa из кхеду.

Лакха лоаче «эзенний» кердача сорта Тахкe доладаьча шоллагlча шера хlара гектара тlара 91,7 центнер ялат делор «Кавказ» яхача кlиво. Специалисташа яхияох, «Кавказ» яхача кlин хьоар чlоагlа овсарле хул.

Азат УСМАНОВ,
АПИ корреспондент.

КЕРДАЧА ЦlЕНОШКА ДlАЧУЯХАЙ УНИВЕРСИТЕТ

12 эзар студента лаьрхlа керда университетски городок хьальеш латт городе Ростове-на-Дону. Дукха ха йоацаш укхаза хьалъяьнний кхаь дешара корпус чуйола эггара а хьалхара блок. Кердача университетски городоке кердача цlеношке дlачуяхар дездаьд физически факультето.

240 гектара тlа хургья дешара корпусаш, студенчески общежиташ, профессорско - преподавательски состава лаьрхlа чуй цlенош. Укхаза хьалъергья студенчески профилакторий шийца йоккха стадион а йолаш йола спортивни комплекс, цох ду бассейн, гимнастически зал, ловзараща лаьоlа майдаш. Университетски городоке территоре тlа хургья иштта дукха за йоацаш оlагlагlьалц Кьилбаседа Кавказа Іилман центр а.

1973 шера хьалъь яоса керл городок, Іилман центр а юкъе йолаш долча харде хьалдеча гlирсий мах — 46 миллион сом.

Татьяна ДУДКИНА.
(АПН).

КЪАХЬЕГАМХОШТА БОЛЧА АЬТТОНА

Юртбоахама экономика дегlаяьрга хьежна хlара шера дукхагlа хьалъю боахамашка гlишлош. Укх шера тха гlишлошьераш декхарийла бар 400 эзар сома мехьа хьайбашта помещенеш, наха чуйле цlенош хьалде. Цхьоалагlа декабрь тlаккхоачаш хьалъя хьийнай 324 эзар сома мехьа гlишлош. Хlаналехьа хьал а дах эксплуатаце дlаденнад ши кхий. Царех хlаране чу бихь мугlарагlа доахан доттаде йиш я, хlаьта дерригача балхашта механизаци яь. Хьайбалхашта механизаци яь. Хьайбалхашта механизаци яь. Хьайбаш леладерий къахьегам аттача боаккхаргба дерригa балхаш механизмаша дергдолаш 120 моттигашка лаьрхlача телятнико а. Хьожаргда вай хlара боахам из гlулакх миште оттадаьз.

Укх бетта эксплуатаце дlалургъя «Гудермесский» совхозе хьачкарч дукха кхолбен ши бlаь Іатта лаьрхlаш помещенеш. Дика йоакхо ю укхаза совхоза къахьегамхой а. Царна хьайде доладьдар 216 квадратни метр йола кхо цlа. Царех шинне чу хlанз на бах, хlаьта кхоалагlчун «лайн» а ер шу чаккхдаллаш белгалбаргба.

Гlишлош хьальяран хlаьта йолаш йолча хьайбай помещенешта механизаци яран шоай доалахоал тlехьабисац «Дружба» совхоза къахьегамхой а.

Укх шера хьалье лаьрхlа мел хинна объекташ хlаналехьа эксплуатаце дlаенпай цига Белоречье яхача юртя хьалъе лаьрхlача водопроводагара дlайиккхача. Цхьабакъда из объект а ший ханнахьа хьалъя вла йиш йолаш яр нагахьа санна гlишлош материалаш хиннадларе. Подрядчик йолча «Сельхозтехника» СМУ кулгалхой а lаьха сагота бац цу гlулакха. Из иштта дацаре корпаергьяр турбаш а кхыйола эшаш йола материалаш а.

Совхоза гlишлошьераша эксплуатаце дlаденнад бихь мугlарагlа доахан лоаттадергдола дерригача балхашта механизаци яь шин бlаь етт чулоаттабергбола кхий. Раьза ба доаркаш, скотникаш. Хьалха санна хlара бежена хьалхашка аекхе дезаш доакъар, кхо аладох скребковни транспортера, хlаьта доахан сиха Іемар автопоилкаш чура хий мела. Цхьаш дешаца хьалча дукха а аттача бахкхаб цар къахьегам.

Цул совгlа хьайбаш лелалерашта дlукха совгlат хургда декабрь чаккхбоалаш эксплуатаце дlалургйолча яхкаргйолча пана хьаккхарщта бlаь моттига лаьрхlача помещенех. Из а хургья механизаци яь.

Моллагlча болха участке бале а шоай еа йоакхонга хьежна бу нача болх. Хlаьта «Дружба» совхоза къахьегамхошта гуш да шоай йоакхо иштта ю. Укх шера хьалда а дах эксплуатаце дlаденнад шиша квартира йола кхо цlа хьалъеш латт баци.

Цу тайпара оттаьча планета хьежжа гlишлош балхаш ду «Степной» совхозе а. Производствени объекташ: ядохимикаташта лаьрхlа склад, техника ремонт яраe из лоаттаяран лаьрхlа площадкаш, механизированни хьагlа — уж ерригаш а эксплуатаце дlаенний. Цхьабакъда, воцlа оттадаьа укхаза бахача наха чуйле цlенош хьалдара гlулакх. Планах хьалде лаьрхlадар совхозе бархlбархl квартира йола кхо цlа. Царех шиъ укх шера дlалурга совхозо, бакъда кхоалагlаар тlадоагlача шера мара даь дарган.

Дале а районерча колхозаш вогlа оттадаьл из гlулакх. Иштта 1965-ча шера дега хьальеш я кхо бlаь зрителя лаьрхlа клуб «40 лет Октября» яхача колхозе. Из хьальеш ба ПМК-557 гlишлошъераш (начальник нов. Папахаев). Клуб эксплуатаце дlаялара хlара шера ехка ханаш кхоачашьяи, хlаьта укх шера а яь оргьаи из. Цхьабакъда цу гlулачха мел эшаш йола хьалеш йолаш да. Цу тайппара да кхыйола гlишлош хьалъяoa гlулакх а дукха объекташ хьалъе йоланй. бакъда укх шера эксплуатаце дlалургъяи. Цу тайппара ва «Дружба» колхозера гlулакхаш а. Укх шера эксплуатаце дlаяла еза йолча гlишлоех цхьа королник мара дlаенняи. Вожаш... хlанз а хьалъеш я.

Хlара боахама кулгалхоша, хlаьта иштта гlишлошъераша теркаде деза дlадоладаь гlулакх ханнехьа чаккхдаккха дезалга. Цун лоархlам лаккхлу хьайбаш леладерий, кхаш леладерий къахьегам цу гlулакхо мел аттача боаккхаргба белгалдича.

М. ГЕЗИМИЕВ,
Гудермеса юртбоахама производствени управлене кертера инженер.

ЛЕНИНГРАД. Хи чурча тхьамаш тlа лела «Тайфун» яха керда форда кема хи тlа даьккхад ленинградски кхьеш дераша. Керда газотурбоход масса а комфортабельни а да.

Сахьата 70 километрга ехкча шаца шиъ булургболаш да «Тайфун». Автоматически управленегlа болх беш да цун хи чура тхьамаш. 100 пассажира лаьрхlа йола кема салон кондиционераш йа кийчъяь я.

СУРТА ТlА: хи тlа доаккхаш латта «Тайфун» яха газотурбоход.

И. Баранова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДАЬШТА ЕГlА МОНУМЕНТ

1217 шу. Эстоне чухьийлхача гlаьрадошта хоадам болдаш кlаьа тоха кийчуш ба эстонцаш. Новгородски князя Святослав Мстиславовича дош зу боккха бlу вlашагlа а теха, эстонцашта новкъостала ваха. Новкъостала эрсий боагlалга дlахайча дегаш уразттар. кхотабелар эстонцаш. Старейшина Сакала — Лембиту кхайкар, тlаккха сентябре бетта юхье Сакала къилбаседехьарча доазон тlа, Пала (хlанз Навести) яхача хи йисте, эзараш тlемахой гулбелар:

Цхьабакъда, немецки рыцарски ордена кертерча чlоагlлон пункт хиннача Риге дlахайра из кийчо еш латтарга, тlаккха эстонцашта новкъостала боагlача эрсий бlуй хьалкхабовла лаьрхlар рыцараша. Из пар вlаштlехьталаьлар.

Нийсаш цхьагаоа доваш бар тlом. Эстоний бlуя мугlараш дохза а дах чаккхлийлхар крестоносцаш. Цу тlем тlа вийр Лембиту.

Цу хана дега 752 шу даьлийд.

Халкъа диценналаш ший даьшта карагlдаьнна декалера гlулакх. Лембиту вера Вильяндена юхе эшаш шу даьнаэчул тlеьагlа ихалайнахача, герзага гlоалярча эрсашка болча вежарашта нагlараьнча делалера гlулакх.

Фашистски Іазапах Таллин мукъаьлькха 25 шу дизар белгалдоаккхаш республика хиннача денощка Эсте Лыхавере яхача къаьнача гороашцана кlал, Сууре-Яани юхе, «Паала» яхача моттигерча колхоза председатела Ханс Уус инициативагlа, районерча кхьча боахамашa хьал а лоацаш еъ хьайийлар 1217 шера 21 сентябре баьча тlема сийна егlа монумент.

Мугlарагlа уоаттабаь латтача массехк гранитни кхерах латтача монумента автораш ба керттера архитектор Вильянди Юло Стээри скульптор Рейнальдо Веетери. Ший кхерий тlа, хоаш бу «Советски Эстония» яхача газета, Генрих Латышкье Ливонски хроника тlера, цу гаьнарча деной событех дуьнеш дола мугlарч да яхера хьоккхаш эстонски латински меттала яздь.

(АПН).

ЛЕНИНСКИ ГОЭЛРО ПЛАН ЙОАШХАШ

КЕРДАДАЬККХАЧЕИ ТlАТОХАРАШ ДАЬЧЕИ КАРТАХ

1920 шу чаккхдоалаш В. И. Ленина инициативагlа Советий VIII Ерригроссийски съезде къобалъяьй Россеиа электрификаци яра паччахьалкхен план (ГОЭЛРО). Адамаш историегlа духхьашхарча цу паччахьалкхен бlарча цаl йолча халкъа-боахама плано чулоацаш хиннай цу ханага дилача Іалаьмате йоккха кердача, социалистически тайпара мехка экономика юхалийъярен эггара йоккхарен програма. ГОЭЛРО план энергетика чулоацаш хинна йийнаяц, цо белгалъеш хиннай экономика дерригa доакъош дегlаlайнаяц кхувлара перспективаш. Духхьашхарча советски боахама плано белгалдаьраш моццагlе а кхоачашдаь тlехдаьккхад, цхьабакъда, цунна юкъе яха Іадаьмате кlоарга ленински идеш тахан-ханна а яхаш я, мохк Іилмани - технически социально - экономически хьакъехьа айбара лостмаш хlанзалца къестa а деш.

АПН корреспондентаца къамаьл деш ГОЭЛРО план йоаших СССР энергетикаи электрификацеи министра Петр Непорожнис.

ДОВЗАШ долча «Хождение по мукам» яхача романа тlа Алексей Толстойс укх тайпара юц Советий VIII съезда заседани.

«Доккхача театра пхи даба йолча зале, няха садовхаш эттача доккхала низткъя сердал ухар цхьа бахьан цlийенача бlаь совгlа йолча лампилгех. Шийла яр, ларма чу санна. Чухнахьа гата тlатеха доачеш а латташ йолча Іалаьмате йоккхача сцена тlа, юстаро, цхьа бахьан сердал ухача рампана юхе оттадьча ястола гонахьа президиум вгlар. Уж беррагаш а кортош дlа а дераьдаь сцене хlачухьежар, цига колосникаш тlара Іочуулаш даь тайп-тайпарча басарашца даь голгаши гомаши тlаьола Европейски Россе карта, цу голгашех гомашех дукха хlача ца эшшаш деррига а бlадаьццадар из. Карта хьалхашка латтар чий а йоацаш, бекха полтув тlаюоха эlамига саг; карта тlа чолора дожкхача хьажа тlара тlехьашка тайсата цун керта чей lилларгlа.

Бе йоалл гlадж хьа а лаеш, цо хургйола энергетически юкъаметтигаш белгал а йора, керда цивилизаци хургйола моттигаш карта тlа гобаьккхе чу а ерзайра, тlаккха карта тlара голгаш Іалаьмате йоккхача сцена боадонна юкъе седкъий санна сийрда лепалора. Бlаргаlашкъам тохкаргвахьа юкъагlа карта иштта сийрдалйяхара московски электростанце берригa цоа цунна тlаадийта бийзабар, — кхаьчетеха Кремле, халкъа комиссарий кабинеташка ерригa лампилгаш дlайоаьар, алхайтта кlерана сердал ю цаl мара ца йоагайташ».

Из сурт дагадохаьза валанзар со тlахь Советски Союзе боах бош йолчеи кхь тlа, хьалъе лаьрхlачеи электростанцешеи электропередача линейи хоаш кийчдаь схема бlаргайча.

Карта тlа Доккхача тиктре денаеннача белгалонех бола бу электростанцеш хинний мошагlе а Царна тlаккхийттай царчарел а доккхагlа иштта долеи экономичнегlеи йола дукха а кхи электростанцеш — цар белгалонаш цу карта тlа дукха а сийрагlа делладургдар.. 1920 шера боадоно хьелабаь хиннача мехко 1968 шера 638,7 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги яьккхай, хlаьта цун станцей берригача шераз 142,5 миллион киловатт а хиннай.

Тlа-тlа кхоачашхулий латт ГОЭЛРО плана авторий гайна дlадийцадола хана кхоачашдайта лаьрхlа цар цхьацца хаьла а. «Деда технически лоархlамаш гудмаха хьакхуих электрически энерге дарегlаав эггара лоархlамегlча факторех цаl электрически нагрузка хургоь дола тайпа хьадина вlашагlтохар дола, хlанз вьча, эштееча цхьалхаш ерригa станцешна нагрузка цхьатаррга хулийта дlайийсалу, цогlа цхьатаррерча боацере хулийт, хlаьта цуна дуьаи ханне лаккху технически станцешна установкей цайда йбарa коэффициент, пропорционально дегlаьух электрически энерге майдаме дlаехар, хlаьтлу электрически сете дохийтача хlаpa киловатт-сахьата йола ерригa кирдаьой расходаш».

ГОЭЛРО плана уж мугlараш доацаш а даьккхай, Советски Союза цаl йола энергетически система хьакра кхыкъехьа СССР энергетикаи электрификацеи министра Петр Непорожние дуьцц:

— Дукха тlа эггара хьалхара электрически гlоз Москвана гонахьа вlашкакхьачаб хьаладарча вигиллерча шерриякхье а. Городски подмосковни электростанцеш параллельни болла юкъеахар. Хlанз мехка европейски территора тlа болх бу юкъемоттига. Къилбаседа - Малхбузехьара, Къилбахьех, Юкъерча Волга, Урала, Къилбаседа Кавказа вlашагlтехача энергосистемашта. Уж ерригаш а хlаналехьа бовха ниа болча электропередача линейш вlашагlъоазаенна СССР европейски дакъа цаl болча вlашагlтехача энергосистема чу. Цхьан пульта тlара диспетчераша электроэнерги дlахьекхаш из эггара дукхагlа моттигаша. Укх шера СССР европейски дакъах дlахотт Закавказье энергосистемаш.

Мехка малхбоален районашка хьаьай Сибирегlеи, Средни Азе вlашагlтеха энергосистемаш, вlаштlехьдоалаш латт Казахстанеи Дальни Востокеи энергосистемаш вlашагlтохарга.

Техническа экономически хьекъехьа гаьнна толашагlа а вlашагlтеха энергосистемаш. Цар йиш хулийт пхи миллион киловаттага кхачалца низ бола геттара йоккхий, хlаьта цудухьа кхетагlа экономичнигl йола, йовхалша болх беча электростанцешкарча цхьацца агрегата 800—1200 эзар киловатти гидравлически электростанцешкарчар 500—650 эзар киловатти низ болаш йола электростанцеш хьалъеи дарегlа йола энергетически ресурсаш йолча моттигашкара энерги бlаьш а эзараш а километраш гаьна яхача из гlулакхашка дукхагlа дlаухийтача юкъмоттигашка дlаахийтей.

Цхьана болх бара дукха а электростанцеш электропередача линешца вlашагlтохаро Іалашду агрегаташта тlауха низ цхьаттаррарча боарамегlа хулийтнага, уж меттахь, кхоме болх беш хулий-

«СЕРДАЛО»
2-гlа оагl., 11 декабрь, 1969 шу.

ТХОГА

ЯЗДУ

НАЬСАРЕН КХАШКА— ГОРОДЕРА ТРАКТОРАШ

«Старогрознефть» НПУ транспортин колонна коллективаси Назрановски района кхашка къахьегараштей юкъе айхха къахьегама бувзам латта дукха ха я. ХIара шера пачхьалкхенна керда ялат дIачулуча повкъостала автомашинаш, кхаш аха тракторащ ухийт транспортникаша.

Иштта латт из гIуллакх хIаьз а. Ер бьиъгIа бутт ба «Экажевскийн» «Назрановскийн» совхозийн лаьтташ оахщ низ бола «С-100» ахя 8 трактор йоалла. БIаьш гектараш лаьтта аьхад цар. Дийнахь цаI-ах, ши норма кхоачашъю Силгиреев Сайде, Герихания Шамсуда, Абубакаров Умалата, Трудков Василе, кхычар.

А. ТИЩЕНКО.

БЕРИЙ КОМБИНАТ

Сиха дегIауз Карабулак аха мехкдаьттахой болхлой поселок. Укх денешка хьалъяь а яьккха дIаенний 540 моттиг йола берий комбинат. Мехкдаьтта промыслови управлене ший низаца хьалъяьй из социально-культурни мероприяте фонда чотах. Шоала вIашттIаръяь комбината помещени дика кийчъяьй, цига болх беш я мел эша хьалаш долаш йола кухни, столови, кол бурчелгаш да, хьалъяьй беседкаш, кхыяраш. Из шоллагIа комбинат хьайилдай мехкдаьттахой поселке.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ,
«Сунжанефть» НПУ НОТ воккхагIволя инженер.

НАЬХА КХЕТАМ ЛАКХБУ

Грозненски локомотивни депо дикагIвола болхлой лоархIаш ба воккхагIвола инженер Лепетюк Юрий, кхерамзлен техника инженер Малик Борис, тепловоза машинист Боков Сулейман, машинисташ-инструкторащ Пучнод Николай, Конев Николай. Шоаш балхах мукъаволча хана депо болхлошца политзанятеш ю цар. Цар цига В. И. Ленина бераханах, вахарах, балхах, из лийнача моттигех лаьца тайп-тайпара литература деш, дика, хоза кийчъяь гойтара пособеш хьувах. Производственни а общественни а болх дика лелабарах депо кулгалхоша ахчаи совгIат а луш баркал кхайкадаьд, церна пхевшена а.

Г. АНОХОВ.

КАРАГIДУВЛАРАШИ НИЙСЛУ ХАЛОНАШИ

«Грознефть» объединене чукоагIача мехкдаьтта промыслови управленешта юкъе йоккхагIбарехи хьалха латтачареда я «Малгобекнефть» НПУ коллектив. Шерра социалистически ях йоаржаяь бизза пайда эи управлене мехкдаьттахоша шоай чурча тоссех, цига болх беча беррагача болхлоех 93 процент болхлой коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш ба. ХIаьта коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара яхье яьнна 12 цех, 26 участок, 25 бригада. Коммунистически къахьегама ударник аха сийлен цIи лелхеш ба хIанзлехьа 1216 саг — мехкдаьттахо.

Коллективо тIаьйна социалистически декхарий дошийй да. Укх шера планал совгIа дакхха лерхI цар 550 эзар тонн «Iаьржа доша». Иштта лакхъергйя къахьегама овсарле, пачхьалкхенна бу пайда, хьадоакхача мехкдаьттаген газеген дIабода мах.

Управлене болхлоша, инженерно - техническ болхлоша, гIулакхевча иза типически дукха болхаш дар бахьан долаш эи гIехьа лакхагIа хул доаха толамаш. Мехкдаьттахой дог тийша ба тIайнца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдергхлоах. Мехкдаьтта даккхара № бетта план 114,9 процент кхоачашъяьй, планал совгIа даьккха «Iаьржа доша» 295,9 эзар тонн я. Шера тIайнцача социалистически декхарех планал совгIа даккъезам хинна къахьегама овсарле 5 процент мара йоацача хIанзлехьа из лакхъяьй 6,6 процент. Продукцена реализаци яра план а тIехкхоачашъяьй мехкдаьттахоша. Планал совгIа Даьхенна дIаелла продукци 1,765 эзар сома мехьа я. Хьадоаккхача мехкдаьттаген газеген дIабода мах лохбарах пачхьалкхенна кхоадьх 316 эзар сом, шера тIайнцача декхарех кходе лезаш хиннар 300 эзар сом мара доацача.

Тха управлене коллективо даьхача толамий лакха мах баьб. Укх тIехьарча кхьан шера дикьадра СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара кара тела Це байракхи хьалхара алчан премии дьожаяьй цуйна. Кхозза еннай мехкдаьтта доахача министерствая профсоюза ЦК-ен карара кара тела Це байракх, хIинз дилъалъагIа хьожаяьй цо я. Уж толамаш доахача социалистически яхье хьалха латт кхаь промыслан мехкдаьтта дIаухийтача мехийн коллективаш.

Къаьстта дика толамаш доах укх шера социалистически къахьегама турпал Пати Марина Яковлевна керте латтача Ленина орден лелаеча пхьоалгIа промыслан мехкдаьттахоша. Итт бетта планал совгIа цо даьккха «Iаьржа доша» 112,6 эзар тонн я. Хьадоаккхача мехкдаьттаген дIабода мах планах лахоIаьча 7,3 процент лохбаьб, из бахьан долаш пачхьалкхенна хинна пайда 70 совгIа эзар сом да. Къахьегама овсарле даккъийна задане 3,2 процент тIехкхоачашъяьй. Хьадоаккха мехкдаьтта сондаккхара дукха организационно - технически мероприятеш чакхйоах тха промысле. ХIанзлехьа укх шера чакхъяьккхай 33 геолого-технически мероприяти. Цо торо хилийтай планал совгIа 22 совгIа эзар тонн мехкдаьтта даккха.

Иштта шийн декхараш дика кхоачаш а деш хьинаре къахьег Албогачиев Ахьмада кулгалдеча кхоалагIча промысла мехкдаьттахоша а. Итт бетта задан а совгIа цар даьккхад 150,8 эзар тонн мехкдаьтта. Мехкдаьттага дIабода мах лохбарах пачхьалкхенна кхоадьд 3 800 сом. Уж сийна доладьа масалаш кхы дукха а доала де йиш я.

Евзашча тха управлене коллективана йоазаш, цо сий деш а мастераш Йозадзе Христофор Георгиевич, Торай Матрена Власовна керте латта мехкдаьтта доаха бригадаш. Лаьттан кIалха скважинашта ремонт ю Крамаренко Петр Михайловича кулгалду бригада, мехкдаьтта доаха операторий Макаренко Иван, Лодохоев Ахьмад, кхыбараш. Цар массаза а шоай смени нормаш тIехкхоачашъю. Иштта дика къахьег кхоалагIча промыслерча Зарудаев Иван, Мамиев Василий керте латтача бригадаша, кхы дукххачар а.

Мехкдаьтта доакхчар гIулакхаш дика дале а бурув деттача дукха кхоачамбоацарарш нийслу тха управлене. Итт бетта план 69,3 процент мара кхоачашъеннац. ТIадеча пачхьалкхен декхар 10716 метр а. Иштта болх бар бахьан долаш укх шера духхьал 9 бетта пачхьалкхенна бурувдеттараша даь зе 400 эзар сом да.

Фу бахьан да бурувдеттараша пачхьалкхен план кхоачаш йа яр? Цув керттера бахьан да каст-каста бурув тохача аварешь йиь, болх на беш латташ дукха дезья ха йоаир материальни-технически Iалашо яра болх эзаза лелар, кхоачамхьдал транспорт, строймеханизмаш, цементировочни агрегаташ, кхыйола материалаш на хилар. Керттерчарех цхьа бахьан лархIа дезаш да мастераша бурув деттача лоаттабу технически тIадъожам эзала хилар, къахьегамен производственни дисциплина бурувдеттараша телхар.

Лакхе белгалдаьха кхоачамбоцараш а кхыдараш а нийсдалар бахьан долаш контореча бурув деттача 15 бригадах кхьнне мера кхоачашъяьян 10 бетта бурув тохара задани. Царех я мастераш Г. Хантемиров, Н. Атарщиков, А. Бигюков керте латта бригадаш. Цу масала къаьтта зьахьнаха конторе профсоюза комитето бригадашта юкъе социалистически яхь йоаржаеза болх эсала вIаштIехьбаьккха хилар.

Мастер Г. Хантемиров керте латтача бригада 5-ча октябре бурув тохара шера план кхоачаш а я. хIанзлехьа дукха хIама ца эшаш кхоачашдаь тIайнца социалистически декхараш. Иштта дика къахьегаш я мастераш Чертоев, Сальников керте латта бригадаш а.

Контора профсоюза комитето тIехьа на теттаж кхоачашдаза даьдхошаш хIама да хьалха латтача бурувдеттарий бригада опыт шерра дIайоржаяв.

Мехкдаьттахой бокъонна бола гIорчаш ба скважинашта капитальни ремонт ераш я. Царна керте латтача Коков Аким Ивановича дика вIаштIехьбаьккхаб ремонт ерий болх. Итт бетта план ханал хьалха кхоачаш я еш пачхьалкхенна цар кхоадъд 8100 сом.

ДIахо йодача хана шоаш доаха толамаш кхы а лакхдара хьинар кхо ца деш къахьег лерхI управлене мехкдаьттехоша.

Ш. БУЗУРКИЕВ,
«Малгобекнефть» НПУ профсоюза групкома инструктор.

Грозненски химически комбината № 131 йолча цеха болхлоешта дика воаз лелхача дегIара безаме зIамига саг Диаганов Вячеслав. 1961 шере технически училище чакхъяьккхачул тIехьагIа цехе балха вера Вячеслав. Цу хана хьалъиь йоалац мера эдар из. Аппаратчикаш шоай теоретически знанеш лакдъеш ваь межа эггара хьалха лела дкалени йола промышленна полиэтилен арахеца кийчлуш бар. Полимеризаца голоеной цехе хьожаву ньона аппаратчик. Лоацача хана ше дика дIайовзийт хьинар долча зIамигача саго. Бокъонца болх байза воллешаьа Советски Эскера гIуллакх де вут иов. Диаганов. Цига а коллектива сий лакха лоаттадеш чакхвоал из. Из вов командовене цунна тайнача дукхача Сийлен грамоташка хьежа ча.

Эскарере цIаьвча коллектива безаме гIаьц из. Цеха дукха хувцамаш а хинна коллектива дегIанна зевларца технологически процесс, кхерамзлен техника Iомав, лархIа методически литература деша дийзар Диаганов Вячеслава. Ше цо хьалха технологнашка, опыт йолча операторашца дIахоттар. Иштта дийн бийсен ца къовсаш шийца къахьег зIамигача саго. ХьатIахеч низамаш дIаэла аза дз. Юхьувзалуш чувоал хьожаи йIача цIаргIа. Цхьабокъда гIалат хиънаш къа ваттараш...ва ду. ТIехдина эзанан дIа а хьона арабоалча паргIата са доашна Вячеслава. Новкъостащ а дакъалаца бувц.

— Хьо, хьинар це кхоаеш къахьега воллалу иов. Диаганов. ХIана дика дикагIбола балхлоех лоархIаш ва из. Дукха ва йоацаш цIийна дика коммунистически къахьегама ударник зва цIи сийлаш лелаш иов. Диаганова. Цо болх беча смена цеха хьалха социалистически яхье вIашта диалзаш комбинате шоаш хьалхара моттигаш лаьай.

Шийна хоаш кхоачам бац Вячеслава, даим балха гоалл лакхьеш хьовсаргIа из. Боккхача безамца дIаьышах цо шийна хоар новкъостащта. Наъаца безамал Iимарове ва. Цудукъа цеза меттел цазел арахьарчар а сийлу, лархIа. ДегIаца иза балаш, олай саг ва Диаганов Вячеслав. Хоаш ма дий спортсменаш уонщене кулгаш. ХIаьта ша Диаганов ше спорта мастер ва.

СУРТА ТIА: Грозненски химически комбината № 113 йолча цеха воккхагIвола аппаратчик Диаганов Вячеслав.

Тепсти сурта С. Бутаев.

ХЬИНАР АЙДЕННА

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

Пятилетка диълагIа шу чакхдоалаш латтача деношка Iалашмате дукха каьхаташ ух редакцега болхлошкарен колхозхошкарен шоай къахьегама толамех, нийслуча халонех дувцаш.

ДукхагIдараш дика хозмаш лархIа дезаш да царех «ВНИИКАнефтегаз» института Грозненски опытни завода экономиста А. П. Шевченкос хоам бу шоай коллективо тIайнца социалистически декхараш пачхьалкхех плана тIехкхоачашъеш хиларах. Продукцена реализаци яра 11 бетта план 109 процент кхоачашъяьй цо. Планал совгIа дIаяхьийтай 90 эзар сом тарга мах бола продукция. Ленински къахьегама вахта латтача Нохч - ГIалгIай химически завода болхлоша доахача толамех язду цу завода плановей отдела начальника С. Я. Ширяева. Ер шу доладелча дена, йовхко, лааха лархIачул совгIа реализация яьй 137 эзар сом мехьа тайп - тайпара басараш, олифа, лака, кхыча продукцена. Социалистически яхье хьалха латт мастера Висаитов Ахьмада кулгалду басарш арахецача цеха коллектив. Пятилетка виъ шера план ханал хьалха кхоачашъярах дувц А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода экономиста В. Горбачеваc а.

Къахьегама овсарлен арахецача продукцие дикалн лакхъяра дукха керхIдераш производств а и а юкъекхуь цхьайолча предприятей коллективаша. Ше иэдаьча хьахаза тIа информацен пропаганди Iилма - технически Шен воккхагIволча инженера Л. Сальникова дувц «Нефтеводмонтаж» треста Волгоградски монтажни управлене коллективо кийчъяьча хердача конструкцией йолча оламения резакаx. Дукха чоалхане ю конструкци, монтажни площадкашка дикагIа пайда эда вIашIехьдоал. Из производствана юкъехьярах къахьегама овсарле 2,5-зза лакхъеннай, иштта лакхъеннай продукце дикал а. СССР-а халкъа бохама карагIдийнарий выставка керттерча комитето цу выставке хиннача лела совгIаташ деннад. Борза медаль елар цига Карабулакски контора бурувдеттача мастера Н. М. Губина. Из совгIат цунна деннад КДЗ-140 56 яхача колонкови остана промышленни испытани ярах. Цох бохка кхаъ хинаб Сунжарча мехкдаьттахошти, яхаш язду тха штате воацача корреспондента А. Бакалюка. Ноябрь бетта кхаь скважинана капитальни ремонт яь «Сунжанефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха болхлоша, яхаш хоам бу цу цеха воккхагIволча геолога В. Володина. Ер шу доладелча дена 28 скважинана капитальни ремонт яьй цеха болхлоша. Из планал дукха дукхагIа хул. Хьинаре къахьег мастераш ин. Юрковский, Панфилов, Аушев керте латтача бригадаша.

Шера планал совгIа 6 эзар тонн мехкдаьтта даккха социалистически декхараш тIайнцача «Старогрознефть» НПУ коллективо хIанзлехьа планал совгIа даьккхар 20 эшелон «Iаьржа доша», яхаш язду пенсионера М. Левина. ДIадахача шера укх хана доаккхаш хинначул 30 процент дукхагIа доаккх цар мехкдаьтта. Укх шера болх бе йолаялийтай цига керда мелови ши скважина.

«ДукхагIа мехкдаьтта даккхийтара сихагIен кIоргагIен бурув тоха» яхача девизах къахьег тха бурувдеттараш,—йоаз «Грознефть» НПУ кIоттга бурувдеттича контора экономиста З. Марченкос. Къаьстта дика бу болх мастер Мау Александр керте латтача бригада. Укх деношка йоккха мехкдаьтта кIаж техар цо бурув тоххаш диннача № 67 скважинера. Цо дийнахьи буси лу мехкдаьтта 320 гарга тонн я. Иштта шоай толамех лаьца дувц кхоче дукха а хьалхаташ тIа а.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ДИКАЧА КХОАЧАМЦА

В. И. Ленин ваь бIаь шу дуалча дена сийленца накъабахара хьинар кхо ца деш къахьегаш ба Надтеречни района «Озерный» совхоза хьайбаш лелахераш. Шура яккхара шера план кхоачаш а яь пятилетка тIехьарча шера чотах болх беш ба фермера доярки. Планах 3582 центнер яккха езача 3692 центнер шура яьккхай цар хIанзаехьа, кхоачашъяьй пачхьалкхенга шура йоахара план а.

Доаркашта юкъе эггара дикагIа болх беш ба Завгаева Жайран, Багаева Хийжан, Амурзаева Баги, Цукаева Люба, Цаудина Зали. Дукха ха йоацаш, диалагIа еннай царех хIаравена шура яккхара квартальни план кхачошъярах ахчан премеш. ХIара кварталe совхозе лаьржача социалистически яхье котъяьннача доаркана луш йола цIе ваьшел хIана Завгаева Жайранага я. Укх шера шоалагIа яьккхай цо из.

Дукха ха йоацаш цIаьдоалдир аьхки лоаман дакъIенешта лелаь доахан. Дог гIоздоаккхаш хоалетар парна бIаьрахьежача. Дика тоаденна дар уж. Юкъера лархIача хьайбана дийнахьи бурув тIаккхийтта дуах план 500 грамм йолча 700 грамм дар. Уж толамаш дакъдарьо ба массеха шера болх а баь хьайбаш доажадара йоккха опыт йола Эзелбиев Сети, Пашаев Ахмасолта, Масаев Деши, кхыбараш.

Лакха къахьегама толамаш доах шоай балха тIа Iаьсий лелаеча Косумова Есипаси, Тадаева Маремеи.

Доахан доакъарна Iалашдара доккха новкъостал даьд хьайбаш лелалечарна совхоза механизатораша. Хьажкlаш дика хадоннъяьй цар. Цудухьа планал совгIа 580 тонн дика силос Iалашъе вIаштIехьдаьлла совхоза. Кхоачамбоалаш да фуре йоли чан.

— ДIадахача шера тхоай бохамера доахан дика Iангара дахара совгIа 230 тонн «Бо́зтский» яхачен 10 тонн «Верхне-Наурский» яхачен совхознашта силос елар ока, — аьлар ферма бригадира новкъъеча Дурувеев Iусиана. — Укх шера а доакъарна кхача боахамашта новкъостал де йиш хургья тха.

ДIадахача шерашка кийчъяьча йоли хьагулльча чан эргIаш а дийя доаттийташ дар. Хала хулар хьайбаш лелаечарна Iай хоттала гIолла кхай тIара, доакъар хьатIауза. Укх шера доахан латтача помещенешта юкъе керт я яь дIаоттаяьй 570 тонн йоли 675 тонн чан.

Доакъар шортта хилара тешаш лу совхоза хьайбаш лелаераш продукци лох ца еш бIаьстенга боргхилар.

Болх баьнначул тIехьагIа дика салаIа моттиг а я ферме. Фермерча цIеча уголоке дилла а чул керде газеташ, журналаш. Музыкага ладугIа безам болчун радиоприемник я, долаш да йеgола тIара довзараш: шашкаш, шахматаш, домино, кхыдараш.

М. ХАМАТХАНОВ.

ЛОАМАН КХАШКА КХЕДУ

Ведана района кхаш лелалераш ме хьувкъам чунийшбаш укх шера. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 18 центнер ялат чунийнал Ленина цIерагIча колхоза кхаш лелалераша. Иштта дика къахьийгор Карл Маркса цIерагIча колхоза къахьегамхоша а. Дика ялата хьувкъам кхебаьб района кхыча бохамашка а. Цудухьа пачхьалкхенга ялат доакъара укх шера план 50 тонн мара йоаца 230 тонн ялат делхад района къахьегамхоша. Карл Маркса, Орджоникидзе цIерагIча колхозаша пачхьалкхенга ялат лохбара тIаьйоа социалистически декхараш шоаза тIехкхоачашдаьа. Къаьстта дика хьувкъаьй укх шера хьажкIаш. Масала, хIара гектара тIара 43,3 центнер хьажкIаш чунийнар Орджоникидзе цIерагIча колхозе.

Тха района хьалашка, чIоагIа пайдане я укх тIехьарча шерашка оаха дIае йолаяь культура — тхьамка. Укх шера план 120 гектар йолча, 127 гектара тIа дIадийнадар тхьамка, из дика хьувкъадаьд Ленинен Кировен цIерагIча колхозашка. Из культура дIаюлш а, кхееш а, чуэцаш а эррига агротехника бокъонаш ийца кхоачашъярах тоаo хинний Ленина цIерагIча колхоза тхьамка лелалерий М. Васамбаевайи Н. Исмаиловайи. Карл Маркса цIерагIча колхоза З. Ахмадовай, Орджоникидзе цIерагIча колхоза Х. Магомедженовай, Кирова цIерагIча колхоза Кх. Хираевий ялл 10 центнер болча 13—14 центнер тхьамка чуэца аьнна дош делнача цар хIара гектара тIара 13—17 центнер тхьамка чуйина. ХIаьта Кирова цIерагIча колхоза тхьамка лелалераша планал совгIа пачхьалкхенга дIаннзале 10 тонн тхьамка деккад.

Боккха пайда хул района бохамашта новраш кхезарах а. Из культура дика кхеаьй укх шера Ленина, Орджоникидзе, КПСС XXIII партсъезда цIерагIча колхозашка. Орджоникидзе цIерагIча колхозе Н. Асхабовас, XXIII партсъезда цIерагIча — Есамирзаевас, Балхаевас, Кирова цIерагIча — М. Висаитовасен кулгалдеча звеньяша хIара шера гектара тIара 1300 — 1500 пуд бохкух.

Планал совгIа 223 гектара тIа гурахь чуй ялат дIаэийнад района бохамаша укх шера. Гурахь дуа ялат дIадучача дика болх баьб Ленина цIерагIча колхоза механизатораша Г. Саджева, Б. Габашева, Орджоникидзе цIерагIча колхоза механизатораша С. Абдулаева, А. Муталиева. Карл Маркса цIерагIча колхоза механизатора С. Ильясова, кхычар. ХIара дена шоай сменин нормаш 150—200 процент кхоачашйора цар.

Укх шера тха района колхозаш бIаьсте дIааргйолча культурашта лаьрхIа 1186 гектар зиба лаьтта аха дезаш я. Дика вIаштIехьдаьккхаэ зиба лаьтта аханар Ленина цIерагIча колхозе. Из болх чакхбоалаш латт Карл Маркса, Орджоникидзе цIерагIча бохамашка а.

БIаьсти моргIвача культурашта лаьтта ахара балхаш хьалха тоhал ха хургья района йолча тракторех 60 процент тракторааш IаI доахан латтаргдолча моттигашка лоамашкара доакъар тIаухаш хиннаенире. ХIана доакъар тIаккхухьчара мукъаьлъна тракторааш зиба лаьтта аха дIаухуттаю.

А. ЮСУПОВ,
Ведана района юртбоахама производственни управлене парторго агрономи.

тиита. Залаш Iалашмате йоккха ваь мехка территори. Цун малхбоалехьарча йистонашка са а хинна, геттара дукхача предприятешка цу сахьате станокаш йолайоалийтача хана юкъмоттигерчей малхбузехьарчей районашка гаьнна бийсе яхе а хул, укхаза электроэнерги башха дукха эшаш а хилац. Кхычеттса специалист воацчо а кхетадеш да эшшача моттиге энерги дIалхийтар шоай бизза низах деннен-бийсанней хьалда йолча цхьан юкъагIа мара пайда ца ийбу электростанцеш хьалъярал мел пайданагIа да... Оаха лаьрхIад масала, хIанзлехьа а Советски Союзе хьалъьнча вIашагIтехача энергосистемаша электростанцей низа пхи миллион киловатт совгIа зайна «кхоеш» хилар. ХIаьта дIахо из «кхом» кхы а боккхагIа хургба...

Йоккхача энергосистема лакхду цун ерригача звеноша тешам болаш болх беш хилар. Хоаш да: нагахьа санна планах лархIаза йола потребителаш цIаьхха сетах дIакотте е, вешта, йоккха объект дIахоадайой — тока частотан напряженин хувцалургья, хIаьта из аварин хилийта йиш а я. Цу бахьана масселказза балха юкъера бийвэней США йоккхий электростанцеш. Цхьабакъда, дукха а станцеш вIашагIтеха хаьча этта да, хьашт долча лоалахарча энергосистемера энерги потребителашта дIа я хийца, из хьовзам ца хулийташ бита. Цудуъла да вIашагIкхийттеd Штаташка системашта юкъера бувзамаш хила да а.

Гаьннарча моттигашка энерги дIахьийтара геттара лакха тока напряжени йола экономичнi линеш ехка ма езий. Дунен тIа духхьашха Советски Союзе ехнай 400-нагара 500 киловольтага кхачацалца напряжени йола электропередача линеш. Цу тайпара йола линеш ма йий ваь йоккхагIа йола ГЭС-аш (Волжски, Братски, Красноярски) Юкъмоттига, Поволжья, Урала, СибарегIен вIашагIтехача энергосистемашца вIашагIъоазараш а. ХIаьта постоянни тока 800 киловольт напряжени а йолаш йола линн ма яй мехка юкъмоттиген Къулбехьени энергосистемаш шоайла вIашагIхеттараш.

Вайнига хIанзлехьа а хьалъяьй иштта 750 киловольт напряжени йола переменни тока опытно-промышленна энергопередача Конаковски ГРЭС — Москва дика а. Цунна тохкамаш дар ца жаьтада а йоалаш чакхдаьннад, хIаьта хIанз малхбоалегахьара малхбузехьа кхоачаш ерргача Украиннаь чакх а яьнна. Советски Союза европейски даьхьа станцеш социалистически содружества «Мир» яхача энергосистемах дIахоттаргйола, иззамо напряжени йола линн юлаш а доахх тха.

Цхьабакъда, СССР цаI йола энергосистема хьаяра хилийта ергйоацаш к хIаццалца Iалашъюначул дикка тIех йолча напряжени болх бу Iалашмате йIаьха электропередача линеш. Цудухьа мехка малхбоалехьарча районашкара электроэнерги цун европейски даьхье дIейтара постоянни тока экономически линеш йоккхалархIаш да. ХIанзлехьа а 1500 киловольт напряжени йолча, Казахстан — Центр яхача цу тайпарча лине проект оттаеш латт. Кийчъеш латт хилайза ергйоаца оборудовани а. ДIахо йодача хана цу тайпара йола электропередача линн юлаларгйолаш к Сибарегара Центра а Къулбехьен а районашка кхачалча.

Цу электропередачай ларда тIа чакхдарга мехка малхбоалехьа энергосистемаш — Казахстани, Сибирски, Среднеазиатски энергосистемаш — европейскичарца вIашагIъоазалга а Хьахургья дукха хIама ца эшаш мехка электростанцей беррига эза чулоаца Советски Союза цаI йола энергетически система.

Цу тайпарча Iалашмате йоккхана энергосистема, далкъа болахма мел эшараш юха ца озаш Iалаш а деш лерттIа, тешшаме, пайдаэлгIча тайпара болх бере цуя дерригача доакъой балха ихьан юкъмоттигера лерттIа а оперативна а кулгалде деза.

СССР-е йолча энергетически система централизни диспетчерски управлени тха министерстве хьаль яьнна. Дукха са аналехьа диспетчерга йиш хургья цаI йолча юкъмоттигерча пунктера энергосистема дерригача доакъой балха режим оперативно вIаштIехьъяха, керттерча электростанцешта заданеш тела, нагрузка Iалашъяра графикашта тIахьожам лоаттабе, электропередача линешкара напряженешка хьежа, хьашт долча талхар цу сахьате дIадаккха... Бакъдар аьлча, диспетчер эггара толлашагIа йолча техникех шийна кор гIортолга а ел болх беш-м хургва. Энергосистемай балха режима кулгалдар, электростанцей низаш эш-эшача тайпарча боарамe хулийташ нийсдар, аварешта кухьалара средстваш болх бе йолаялийтар, информаци сулькари цхьалхийнихкара — из дерригa автоматически чакхдоахаргда. ТоIашагIа йола электронно - вычислительни машинаш ЦаI йолча энергетически системана кулгалдара керда технически средстваш хIанз вIаштIехьбоахаш латт.

...Са уйла юха а тIайода дукха ха хьалхарча 1920 шера декабра. Доккхача театра залене. Аз юха а уйла ю мехка электрификаци яра карта, карта - сатуеийла, карта - прогноз кийчдара, хьалъоттадара. Советски VIII съезда делегаташка дIахьокхара ваь партe а кьоначa Советски республика а кулгалхой гIаахийта дийзача низий. Ленин ше хиннав из болх эуш. Архиве диса я диса долаш да теркам тIайода документ — съезд хьаеллалехьа массеха ди хьалха Доккхача театра коминданта гIаалла лекхар:

«1920 ш. 18 декабра.

Аз гIадула са заданех Советий VIII-ча съездага Доккхача театра помещене цу электрификаце хьакъехьара карташ кийчдеча хуложника Родионова, инж. Смирнова, монтерий балха новкъарлеxаш ца елген болх ца сонитилген. Болх йистебоаккхаргба кIираннийнахь, цхьаккха дича а уж лелха ма болба.

Халкъа комиссарий Совета председатель
В. УЛЬЯНОВ (ЛЕНИН)».

ХIаьта цу тIаахийтача низех хьахиннав каста цхьа ший тайпара геттара гучахьа геттара дика хо а луш зе йиш а хургья ваьга.

СССР ЦаI йола энергосистема— из ше морг кхы йоацча советски энергетикий творчества буць, ка мерхвал а юйлан кхоачашдаь бIаьш, эзараш дола Iилман а технически а декхараш да. Из — эггара а хьалхагIа энергогIиналон масштаб ше а хувцадлар, из йоккхагIа хилийтар да, хIана аьлча, доккхий низеш долча электростанцешка мара Iалашдулургдац вIашагIтехача энергосистемаша лерттIен тешшайси болх белга. Из — доккхий низаш дола агрегаташ дунен тIа эггара йоккхагIа йола плотинаши чха бокъо а йолаш фоддаш вьле цIи йоаха хийIош йола моттигаш. Iалашмате йIаьха электропередачай линеш я... Из — электростанцейн энергосистемаш болх вIаштIехьбоаха керда техника я...

Цунна жьэьн хана СССР ЦаI йола энергосистема — из эггара кIезигагIа средстваш вIайоалха эггара дукхагIа пайда теле халкъа боахама Iалашмате доккха хьалха латта дакъа кхочегIа а эффективнегIа а вIаштIехдаккхара хьокхам ба...

СССР ЦаI йолча энергосистема паргIатача сийрдача диспетчерски зале се хIачувалара сурт сайна хьалхашка отталу аз. Цун плошадь цIоагIа теркам тIабодаш я — 400 квадратни метр хул дунах. Шоала вIаштIардаь цIенош миссел лакха я из. ТIъо метр болча управлене пульта хьалхашка латтача вIаьхача четога дIагIахайна вагIа шиь (е кхоъ? е цаI?) диспетчер. Гучахьа белгала йола цхьаккхе а хIама доаца, моллагIа ших а санна волча шин саго кулгалду тIеталехьа шера керте эзар миллиардал совгIа киловатт-сахьат хила меташ йола электроэнерги дIаахийтара...

Управлене пульта тIа сийрда йоагаш я электростанцеш белгалью лампилгаш, сердало леладу электропередача гакаш. Массе я хана хьалхашка латта, бера хана дена довзаш дола куц тарлу сердаьй санна лепача сердалехи чоалдийначa гаквехп...

ХIаа, тарлу-те! СССР ЦаI йолча энергетически система управлене диспетчерски пульт боаньалдар аьлча да а да из кийчдара Ленина сагото хинна кердадаьккха, эшар йIатеха, болх беш дола юха хьадаь карта.

Юрий РЫТОВ.
(АПН).

«ШЕЙХАЛ БАЬННА» КЪУЙ

Къавелча е болх бе могаргдоцуш вахча пенси яйзе йиш йолаш ю вай мехкара хIара саг. Пенсе тIа водача сага мел хиина а къахьегама стаж хила еза.

Пенсеш яйдеш массех итташ эзараш нах ба вай республике. Шоаш вахчахьалкхенга IалашIбайтара бокъо цIена къахьегарца яьккхай цар.

ХIаьта, нагахьа санна сага болх бе безам хиннабецие? ТIаккха, оалаш ма дарра, ше дерга цо ше бехке.

Цхьабакхьа, е дIадоа я, е аха я па я довш кхычар хьийгача къахьа безам болаш цах ба вайна. Царех массехк сага цIераш ераш я: Назрани районе Сурхотиара Медова Бексолта Леика, Муцольгов Шаошаркъий Iаьла, Яндарера Чапиев Солсбика Хьамзат. Шоаш дунен тIа мел ваьккхача хана хьамала къахьайта шоашта хало яь нах бац уж. БатIал-Хьажий мурдий реакционни дьиха тоабацара эггара чIоагIагIа баьраш ба уж. Цу тоаба зуламеча гIулакхех ма дарра дийцад 1967 шера 21 январе араяьннача «Сердало» газета тIа кепатехача «Шейхал бьанна» дезал» яхача статья тIа. Цу тоаби кулгалхоша цхьанна хIамах эхь ца хеташ мустбора цуи мутIарера членаш, цу тайпара кIезига руххьа Iоадхацар, казарман мо доккхий цIенош хьалдуьтIар, къамарге яхачалца дуаши молаши ха йоакхаар. Тоаба вIашагIъеллача Белхороев БатIала тIехьалаттарех цхьабараша кхоачамбацар кхьметтел гуттаьа Даьле йоахарах а.

Дьяна хьехамо туьлабаь бале я, тоаба членаш берригаш я баьар шоай кулгалхой цу тайпара гIулакхаш дезаш. Уж, шоай хьакхьалагIа, шоай мурдаш цIенача дакъа тIа бала гIертар. Цхьабакъда, дьы хьаллеттабераши къазагIча тайпара низам доре шоаш яхаьа дерашта, кхьметтал шоашта хьашт доацараш бохьберах а бIу къожабацар.

Дукха ха йоашаш гучадаьннача хIамэша тешал ду цу тоабана юкъе дакъа лоацаш бараш керда зуламаш дьь хилара, цар «шейхал» цIенача гIулакхашта бокъонца дуьхьала хилара. Дьяьах тешараш Iехбарах совгIа, яхь я пачхаьалкхен хиса хьоеда я лаьрдIар цар: собесе харц документаш дIачу а деина, дукха ха хьалхегIа деиз пенсеш яйдаьа цар. ХIаьта цу тайпара увьзоваш бела бе боагIаш дола зулам хьа. пачхаьалкхена кIезига зо даьлаш.

Медова Леика — БатIал-Хьажий мурдий тоаба вIашагIъеллача Белхороев БатIала шиIий йоI. ХIаьта, вайна гуш ха дарра, из бахьан долаш цIена къахьегилга шийна доастама гIулакх лаьрхIад цо. Нагахьа санна цо собесе дIачудениача «документашка» хьажача, цуй «къахьегама стаж» — 25 шу хул. Из мугъагIа «тIехдика» повар я йолаш Джамбульски областерча Ассински сельпо чайне уха нах дукхача шерашка кхоабаш хиннай.

Бокъонца техкачул тIехьагIа гучадаьннад из дерига я харц хилар. «Шейха» шийн йоIа поваралла болх беш ягаха ха документашца бакъдаьдаш. ХIаьта из юххера йовзачар йоаш, из чайне меттел, шийн вIагIа худар де я ховргдоацаш йола повар я. Цул совгIа, Джамбульски областе ше яьккхача хана шийна гоЙитьарчерга яхьа санна дукхадам а яьхад цо, ше цхьаннахьа а болх беш я ца, моташ ца хкаарах е болх бе могарздолаш я яц.

Цо даь эг ондоча ваьха да — ялх эзар сом совгIа.

Яндарерча БатIал-Хьажий мурдий тоаба кулгалхо Чапиев Хьамзат а шитта шоссе хана етта вахар дезаш хиннав. Хьацар Iоухийташ къахьейлах цо шоай тоаба зерита бийсешка, шиш бо-лаш, кхьметтел цIенхара я хиннав цуя членаша, ше яхар цхьаьккха дуьхьале йоашаш кхоачаделе дIадийхад.

Массейн воI ва Чапиев. Уж берригаш я даьцара бул баьшна бах, къахьетта шоай боахамаш долаш ба. Царех вагI ипвалид, пачхаьалкхен пенсе яйдеш хиннав. Цул тIехьагIа из кхийтта веннав. Цигта пачхаьалкхен кхиса ца кхоадаш Iевала метадац «ипейха». Везачча веIий ижденергIа ше хиннна воашашехьа харц документаш я даьха, кхоабар валарах телаш дола пенси хьожадайтад цо шийна я шай сесига я.

Цхьабакхьа, шейхал ваьннача зуламаш цу тIехь кхоачалуш дац. Цунна пенси хьожадаьйтина ха ялалехьа ениай цуй сесаг, цхьабакъда, цу хьакъехьа собесига хоам я ца беш, яхь я массеха шера пенси яйдаьд. Цо лочкъадаь пачхаьалкхен ахча 3.000 сом совгIа да.

Ше дунен тIа мел яьйдача хана пачхаьалкхена хIама йIаддалаза волча Чапиева ше «цхьоагIа группа инвалид» лоархIа. Хоаш ма дарра, из тайна группа йолаш вола инвалид меттара гIотташ ваш. ХIаьта Чапиевна цуй «инвалидность» лоацъярье хьеш эккар де мурдаш вIашагIбетта, цхьанача баззагIа ахча яйде. цIеноа де, цу чу шийна тиаьа итт шу зIамагIа дола хьона нускал доаладе.

«Пенсионер» [illegible] БатIал-Хьажий мурдех волча кхоалагIчун — Муцольгов Шаошаркъий Iаьлий. Из цу тоабан моллагIа вола мурд хиниа Iад. Из Белхороев Исраьила — мурдий тоаба вIашагIъеллачун гаргара саг ва. Из а шитта мара хлы эхь хийтта тIехьашца воалаш вац кхьметтел пачхаьалкхен ахча лечкъадара а. Iаьлас собесе дIачудениача документех бокъонца къахьйга стаж кхо шу йолаш цхьа справка мара яц Карагандински синтетически каучука заводера. Вож мел дола шераш — цхьаннца а бокъ дац. Цу шерашка мича, фу деш хиннав из? Из ха хала дац, нагахьа санна Карагандински областерча Темиртауски халкъа судо дьхча приговора тIа хьоже. Цу тIа йоал, Муцольгов Iаьла лаьца чу а велла доккха зулам дарах шийна теха ха йовккхаш воалл: шалта теха хала чоп ляй цо сага.

Муцольгов Iаьлас харц кахьатех лочкъадаь ахча деррига а 1000 сом совгIа да.

Тайша болх, харцо, кхьюола тоам боаца, зуламе гIулакхаш да лакхе бийцача нана обществени паротах йоккхагIа я мерзагIа я йоза чIегиаг, цар къахьйга шикханза а законацIа царна па йоагIаш я йола чIегиаг юхлар дукха леладераш.

Цхьабакхьа, оалаш ма дарра, гале чу сала ше гучаяланза йийнац. ХIаьта тхо ааг тайша да цар гIулакхашка тьежа де доатIар царна дергхиларах. Суде барий гIаиза тIа и цар моттиг.

[illegible]

(«Грозненский рабочий»

9.XII.1969 шу.).

«Находка яхача форда йистерча городе - порте шерра хьалъеш [illegible] промышленни здаиеш.

СУРТА ТIА: хьалъеш латта кердача универсальни тила здаиш.

Н. НАЗАРОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ДИКАГIЙОЛЧА ОЧЕРКА КОНКУРС КХАЙКАЮ

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара летаяь дикагIа йола очерк язъяра конкурс кхайкаю Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союзо.

Конкурсе хьачуениача очеркаш тIа хьахьокха деза лениянски илеаш толар, къахьегамхой баьчча сийлахь-доккхий васкеташ кхоачашдеш хилар. Цар тIа хьахьокха хила деза мехка я вай республика я вахаре Советски Iаьдал даттача шерашка хиина доккхий хувцамаш, вай кхеара нах коммунистически общество хьалъеча шоашара дакъа лаца гIертаьш хилар.

Конкурсе дакъа лаца йиш я писателий, журналистий, безам болаш мел болча нохкъостий.

Эрсий, нохчий, гIалгIай меттала язъь (цу даькъе 1969 шера кепатеха араьнина я) очеркаш конкурса жюрега хьачулу 1970 шера 30 мартал тIехьа ца йоалийташ.

Произведенеш шиш эвземплярагIа баркI оагIол тIех йоацаш кепатеха е кулгаца листа цхьаи оагIорахьа язъь хила еза.

ПРЕМЕШ ОТТАЯЬ 100, 80, 40 СОМ.

Очеркаш укх адресагIа яхийта: г. Грозный, радио ЦIа. конкурсе ахьна тIагIолаь яь белгало я йолаш.

БЕРАШТА — АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Цхьа эзар совгIа бер да [illegible] школе дешаш. Царна дика хIий, дайрай духхара я хIама эшаш бац уж. Из да тхона, хьехархошта, чIоагIагIа тоам беш гIулакх: тхо да уж кхетабе, царех Даьлена мутIахьа бола нах бе я безараш.

Цхьабакхьа хIанз юкъ-юкъе моттигаш яйсслу берашта школей цIагIен беш бола хьелаш тайп-тайпара хулаш. Цхьабола дай-наной шоай бераш дьна юкъеоза, царех «бусалба» нах бе гIерт.

ХIаьта школа берех боарамагIа образовани я йолаш бола мехка пайдана нах бе гIерт. Шоайла таръяла йиш йоацача шин идеологе Iоткъам хул бора. Цох доккха зе доал, берий дешарцара безам доалу.

ТIехь-тIехьа вогIа деша бьлар хьалхагIа диша кхеташ хинна 7 классера дешархо Погоров Мухьмад. Цун баьхьан ше гуча лаьмехар цо дукха ха йоашаш мархех лаьша классе хьамаьа долацача. Марха кхоабаш саг шийна шоашта юкъе ялча, йист да хулаш дукха деаIар бейна. [illegible] чайначча гIолаа кулг уьагIа я дийтта: «Аз кхоаб», — аьлар Мухьмада йиж-дача, эхача оазеца. ГIаргIе елалар класс. Бакъда, классни кулгалхочо Шадыиев Мехьмада Бориса бегашта дIадалийтачар гIулакх. Занятчаь хьалча а саг доеааладзар классера. Марха яхар фух, из сонзухьа кхоаб, мичара доагIаш да, хьажна пайдане, хьажна зене да дIахайча ххийтар. Мухьмад шийна фу де деза.

Иштта бу тха хьехархоша берашна атеистически болх. ХIара хьехархо атеистически балха плашаш йолаш ва. Дукха ха йоашаш шийна воркIагIча классе Родионова Алла Яковлевнас беседа йир «ЧелцIеноаца мел зе ду мархаша» яхача темах. Из кийчъеш дукха медицински литература дийша цо.

«Ды — хазаьа доаьеж» яха доккха атеистически уголок вIашагIъеллай школе. Цига да эшаш мел дола книжкаш, брошюраш, журналаш. Дукхача бераша дийшад «Чудотворная» яха В. Тендрякова атеистически книжка.

Тхона, хьехархошта, гучаденнай эггара сихагIа дьвах тешарий Iоткъама хIад ухарш дукхагIча дакъе 5—7 классашцара бераш долга. Ха я цар иштта.

Цхьалолча бераша марха кхоаб бокхагIбараша а ма кхоабай яхаш мархий чулоацам боаза я ца бовзаш, а цуй уйла я ца ел. Бакъда, кIезига кхеташ лакдбалча из гIулакх хIаддоаь царех. Тоаьаь бича лакхера классашка (8—9—10) деша дагIача берашта юкъе марх кхоабаш атта саг вийсениавац. Цудухьа къаьстта теркам тIабайайта бе безаь атеистически болх 5—7 классашкарча берашта юкъе.

Ды бац ахарах кхоачамбац оаха. Масалаш кхуалаш шоаш укх тешаргболаш, шек баргболаш Мухмех вIаштIехьдаккха гIерт. Бераша вIаши деш укх тайпара хьаььл хезар физика хьехаш волча Цуров Арсмика Iалихана: «ДогIа хелхача хаза сигала тIои хIама сег хой хьона?» — аьлар цхьаьне. «Из-м тIоа бац, из догIа лаьтта хIаьа долийт якаш дукхаьа даьиначa шайтIанна отталуча шодах дIаухха ала ба», — йоаш аьлар вокхо. ХIаьз из «шодаш» [illegible] «ала» сенах бува я берашта дIахьокхаргдола опыташ хайтъеш вa хьехархо.

Дукха я къокабараш дIаяхача замах юхедаса во гIулакхаш доахкаш хургболацаш царна кхетам балара торонаш, методаш. Хоаш да бер доллача хIамах кхеташ десе я сихха хIама дIаэцаши уйла хувцалуш долга. Цудухьа берашта коммунистически кхетам балара чIоагIагIа саркатIа даьлаад тхо. Дукха тайп-тайпара кружокаш я школе болх беш. Сакъердаме сайреаш, диспуташ ю. ЧIоагIагIа езаcинай берашта «Даьле» яха клуб. Укхаза цар вIовргду Даьлен истонрех шоашта ховр. 55 дешархо ва цига дакъа лоацаш. Бетта шоаш вIашагIлахет уж. Кaст-каста походаш, экскурсеш ю. Укх денойка 12 саг Пятигорске даха кийчлуш ва. Шоаш гуллаь 30 тоаш ахча вьлх дIачу я деина шоашта путевкаш шийцай дешархоша.

Цу тайпара болх дукхагIа беш хилча берий уйла харцахьа яхийтац, сакъердамегIа, къахьегамах йоазе хулийт мукъа ха, дикагIа довзайт тахьанара вахар, истори. Къаьнача, ца эшача хIамашта моттиг йисоц бера сардегам чу. Из лоархIаме фактор я йиталийтац оаха дешархошта юкъе тайп-тайпара педагогически болх беш.

М. МАЛЬСАГОВ,

Назраннерча № 1 йолча школа директора кхетама балха [illegible]

Доьзол дуьнара

ДУНЕН ПРЕССА КЕРТТЕРА ТЕМА

БЕРЛИН. (ТАСС). ГДР общественносте теркам юкъетткге латт социалистически мехкий партийни пачхаьалкхени кулгалхой Москве вIашагIкхетар. Газеташа белгалдоакх цо дикача уйланца шерра тIаэза дерригача дунен теркам.

Машари кхерамзлен бахьан долаш лоаттабеча къовсаме баьккха керда гIа санна я лоархIаш белгалдоакх «Нойес Дойчланда» из вIашагIкхетар. Газета уйла тIаерзаю вIашагIкхийттача дакъа лаьцараша еррига пачхаьалкхенаша дунен халкъашта юкъерча бокъоний ларда тIа цхьатаррарча бокъонегIа ГДР-ана гIулакхаш тассанза дарг цо хилара хьакъехьа яь заявлени, дунен халкъашта юкъерча шеррача гIозара ца могаеш хилара.

Европе кхерамзле чIоагIъяра керда торокаш хьеллеш долча, массане юкъера машар Iалашбара гIулакха юкъе лоацача лоархIамеча дакъа санна мах бу «Берлинер цайтунго» цу вIашагIкхетара.

БЕЛГРАД. (ТАСС). Москве социалистически мехкий партийни пачхаьалкхени кулгалхой вIашагIкхетар югославски керайоазон лоархIамеча темеех цаI йолаш дус.

«Москве вIашагIкхетар» яхача комментаре тIа «Политика» газета белгалдоакх, вIашагIкхийттача дакъа лаьцараша кхайкаьраш Европе кхерамзле Iалашъяра хьакъехьа хиле тарлуча переговорий лард, эшта аьлча европейски мехкаша дIахора шоай гIулакхаш вIаштIехьдаха дезаш йола дара хила йиш йолаш йола принципаш хилар.

Комментатора белгалдоакх, вIашагIкхийттача дакъа доацаш хиппача социалистически мехкий кулгалхоша машаре дахилга кхайкадаь а из могаде дезаш а хилар.

БУХАРЕСТ. (ТАСС). Румыние общественносто чIоагIа къвшт хиина тIанйшар социалистически мехкий партийни пачхаьалкхени кулгалхой вIашагIкхетара результаташ, яздy «Скынтейя» газета.

Европейски кхерамзлен проблемаш шоаш ювцаш, яздy газета социалистически мехкаша — вIашагIкхийттача дакъа лаьцараше хьакхайкадаьд дикача довзалой гIулакхаш дегIаккхувлара юкъе тIа хIалз я латташ йола духьаленаш вай континентера дIаяхар, тайп-тайпара общественни строяш йолча пачхаьалкхенашта юкъерча гIулакхашка машаре дахара принципаш бокъонца чIоагIъялийтар духьа тIагIертта къовсам лоттабе даьрхIа шоаш хилар.

Вьетнамски дешах лаьца вIашагIкхийттача дакъа лаьцараша яь заявлени ювцаш, «Скынтейя» яздy: цу заявлене тIа цIаькха а бехке яь Вьетнамера американски империалистически гIозарий агрессиии политика, Советски хиинараша санна йола Вьетнаме бахачар наха духьаларча агрессий къизз акташ, бакъдаьд тIом сацалца йолча хана вьетнамски халкъа турпалча къовсама дIахо я массе оагIорахьара новкъостал де социалистически мехкаш даьрхIа хилар.

Социалистически Румыни, хьакхайкаду «Скынтейя», машаря дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чIоагIъяра проблемаш шерра ювцара тIехьа я. Цо цIаькха а бакъду кхыча социалистически мехкашца, дерригача дунен тIарча прогрессивни антиимпериалистически низашца цхьана алламий прогресса сийлахь-доккхий дерхIараш кхоачашдар духьа, халкъашта юкъе машар тIехь цхьана леладу берита гIулакхаш дегIаккхувлар духьа хаддаза къовсам лоаттабе лаьрхIа ше хилар.

МАЛХБУЗЕХЬАРА БЕРЛИН. (ТАСС). «Москве вIашагIкхетаро эггара хоадамболашегIа долча тайпара багъйир кхохкам хIаьдбора европейски кхерамзле чIоагIъяран тIаерзааь социалистически пачхаьалкхений конструктивни машара политика, — белгалдоакх «Ди вархайт» яхача малхбузен-берлински газета шийн редакционни статья тIа. —Цо цIаькха а хьахьекхар Европера машар чIоагIбара гIулакха йола эффективни политика лелаер малза... Цо вай континентерча халкъий уйла тIерзию Европера кхерамзле чIоагIъяра гIулакха сихха чакхдалайза дарглоаца, вахара лоархIам болаш дола декхараш кхоачашдара»..

Л. И. БРЕЖНЕВА ВАЛХАШ БОЛГАРСКИ МЕТТАЛА

СОФИЯ. 9 декабрь. (ТАСС). «Работнически дело» яхача газета тIа араьяккхай БКП издательства болгарски меттала кепатеха араяйнача КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева керначa докладий, къамаьлий, статьяй шин тома яьаь рецензи.

Шин тома юкъеяха материалаш йоах резолюце тIа, — уж да Советски Союза сийлахь-йоккхача коммунистически парте коммунизм хьалъяра, дунен халкъашта юкъера коммунистически болам чIоагIбара, марксизм-ленинизм дIахо дегIаккхувлара бу Iалашьяте боккха кхоллам болх бувцаш дола документаш Болгарски коммунистатен берригача къахьегамхоштен мах баь варгвоаваш доккха новкъостал деза шир боахама, идеологически, общественни гIулакхаш чакхдоахача. Цар кхы а чIоагIагIа вIуболийт вашабергбоавача марксизма-ленинизма цIаах.

ПАРТИЗАНИЙ ТIЕМА ГIУЛАКХАШ

АММАН (ТАСС). ВIашагIкхетача палестински командоване шиказо хоам бу. «Аль-Асифа» яхача партизански отряди укх денойка Иордан яхача хин атагIа аьттув болаш массехк операци чакхъяьккха хиларех. Пузенеташца, стрелкоаш, кхыча герзаца доь даьа партизанаша Зур Абдала яхача районе латтача израильски бIух дьалханшкаьарча позицешта, массехк танк хIалак а еш. Ум-Тута яхача районе партизанаша атака яь израильски инженерни бIух подразделенешта. Доккхий зенаш даьд оккупанташта. Иштта хоам бу, Хан-Юнс яхача секторе «Аль-Асифа» отрядаша машинаьхъа чIий а хIаьта иштта Синайски ах гIайрен тIарча Аль-Балаховаи Хан-Юнан юкъера машинаш а эккхийта хиларах.

АМЕРИКАНСКИ ВОЕНЩИНА АКХАЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛАРА ПРОТЕСТАШ

СОФИЯ. Болгарски общественность чIоагIа эгIазъеха я американски военщина Къуабехьен Вьетнаме бахача наха духьала лелалеча вIий мехкадеча зуламашта, йоах Дай-мехка фронта Къамах совета заявлене тIа. Советски дукха нах боабаро хьагучадаькхар Вьетнама маьршача наха духьаларча американски агрессорий зуламийн садиамаа уназара сурт. Дай-мекка фронта Къамах совето белгалдоакх, Болгаре эггара йоккхагIа йолча политически организаце дерригача болгарски халкъаца цхьана американски агрессорий зуламаш хоадамболлаш бехке деш я из тIом соцабелга дIадехаш а хилар.

ГАВАНА. «Дуьне ца хеза акха гIулакх», — иштта аьшлар Азе, Африка, Латински Америка халкъашпарча солидарноста организаце Советски яхача къулбехьен вьетнамски юрта баьха нах американски военщина къиза боабар. Организаце укхаза хIайоаржачча заявлене тIа дунен тIара дерригa халкъаш тIахьех турпал вьетнамски халкъо боагIаш лоаттабеча къовсаме из чIоагIагIа хьалтаараш цунна новкъостал дараш, американски империализма агрессивни тIом соцабелга а США-н цар союзникай бIу Вьетнамера цIенбаь, сон чекха, кхы бахьанаш па ловкаш арабоаккхилга я хьадехара.

БОНН. Советски яхача юрта американски военщина лаьча эггара тIехьагIа долча зуламашa дерригача дунен общественность чIоагIагIа эгIазйигай, яздy, «Нойче фолькесцайтунг» яхача малхбузен-германски прогрессивни газета. Эсэсовски убийцаша Освенциме, Бухенвальде, Орадуре, Лидице даь зуламаш моргаш лоархI цо уж. Советски яхача юрта даьча зуламо — узарвоакх, дог лозаду, эгIазвут.

МОСКВА. «ТIера куц хийца йолаш «Москвич-412» яха легковой автомобилаш 1970 шера хьалхарча ах шера бокъонна араьхеца йолаеь» — Ленински комсомола цIерагIча автомобильни завода коллектива В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна тIайийцача социалистически декхарий эггара хьалхара пункт. Уж вIашагIъехкача керттерча конвейер тIара хIанзале а Iоювла йолаенай «Москвич-412» яха керда автомобилаш.

СУРТА ТIА: тIера куц хийна «Москвич-412» яха автомобиль.

В. ХУХЛАЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Журнало дувц

Лаьтта леладерий толамех, юртбоахама производство вIаштIехьъяккхара даькъерча цар опытах, цунах болача пайдах ма дарра дувц 1969 шерарча «Сельские зори» яхача зонельни журнала декабрьски номер тIа кепатеха араьяхача статьяш тIехь корреспонденции тIеха.

Сакъердаме я «Ленин вай гIулакхашка вах» яхача рубрикана кIал кепатеха «Юрто сибат хувц» яха къахьегамхоа депутатий Ставропольски краевой Совета исполкома председателя Н. Босенко статья. Автора дувц Советски Iаьдал латтача шерашка ленински парте кулгалца Ставрополье колхозни юрто сибат миштта хувцаденнад а хувцалуш латт а. Зог тешалеш дола дукха масалаш доладу краерча колхозийн совхозийн экономика дегIаяр хьахьокхаш.

«Ильича письмо» яха дика чудоацам болаш йола заметка кепатехай журналиста С. Шушина. Владикавказски машинашкъа Пролетарская яхача станцерча блохноша, мастерашка, гIулакхерча нахага, комичейкага Владимир Ильича Ленина яхьийтача письмо текст йоалаю автора. Москверча къахьегамхоашта цар посылка хийтарах Владимир Ильича дег тIара баркал оал царна. В. И. Ленина цу письмо тIа къаьстта уйлаш тIаерзаю юрта боахам айбелза, лаьтта леладара культура лакхъинза ирг ца хилара.

Дагестански юрта боахама Iилма-тохкама института лаьтта леладара отдела заведующе С. Керимханова кепатеха араьккхай «Лаьтта дорадара» яха статья. Дагестане лаьттай эроз дегIаахара бахьанаш Iилман тохкамашца хьа я хьокхин, автора белгалдоакх, царех ма! даьнIевашка доахаш сон дукха доажалега чагар. ШолагIар хьуваш пайдахьлар, доамашкара хьуваш вочакьал тIо тидар.

Йоккха еле а, чуоацам дика болаш йола «Iоахарашта дарбадара» яха заметка кепатехай Дагестански НИВИ воккхагIволча Iилман белхалочо И. Завалова. Нейробациллез яха лазар хийтта данояш дола Iоахарашта дарба дара опыт ювцаш дагаяра из. Цу гIулакха Iалмахоша кхьеьккхай керда антибиотикаш — дибиомицини дитетрациклинаш. Препаратех дика пайда бьинаб.

Из заметка оаш еше, шоана ховргда, некробациллез яха лазар хийтача Iоахарашта дарба дара керда антибиотикаш царна мишта тела еза.

Журнала гIа йоккха статья кепатехай В. Гребенскова. «Терски десертни» «Кизлярски десертни», портвейн «Кизляр», коньякаш «КВ», «Юбилейни Дагестански», «Кизляр» яхараш я кхы тайна я санна дола чаме чхьагIараш дика ноглдеш да вай мехка меттел, цуи доазонел араяхья я.

Укх тарггарча хана араеца доладергдолш да маркаех дола, хIанзарчоа «Зоря Каспия», «Янтарь Кизляра» аьнна цIераш техха керда чхьагIараш.

«НегIий эра» яхача статья тIа Нохч-ГIалгIай АССР Грозненски опытни мелиоративни станце Iилман болхлочо А. Павловсие ма дарра дувц цу района эшача хIамех, белгала аьлча, даьгIенаш юкльанца деиз яха тове я хий дала я дезаш хиларах. Автора дувц цу районе даьттаех пайда эцилга тоадара деш долча гIулакхех. ЧIоагIа лоархIаме тохкамаш даьд опытно-мелиоративни станце Iилмахоша Iамашкара хий лаьттах чу па далийтара хин бухе доабат тассара даьхьe.

Хьайбаш леладерашта пайдана хургъя Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства ветеринарни отдела начальника Н. Пасечнев Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама ветеринарни станце директора А. Мочаловски язъь «ГIаьсиj диспепсеа профилактика яр» яха я кхийоха я статьяш йийшача.

Журнала тIа дукха кепатеха я механизаторашта, совхон комсемlи бешамаш леладераштa, хлашкарчей фермашкарчей болхлой кхыча категорешта лаьрхIа пайдане материалаш.

С. ЧЕРВОНЫЙ,

журнала редактор.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоалиев Грозней морхаш я йолаш, доадама йовчан я йоацаш, дедакъе ха хиллалца цхьаццайолча моттигашка йоалх я доалаш, лостам хувцаш дацIо, гIаьххьача боарамга кхоачаш мух я хьеклаш ха хила я фегара температура республике гIоладе 5—10, Грозне 7—9 градус йIовхал йолаш хила я тарлу. ДIахорча шин дийн шин буса морхаш я йолаш, юкъ-юкъе екхан я хулаш, доадама йовчан я йоацаш, цхьаццайолча моттигашка доах я доалаш, малхбоалехьара гIийло, гIаьххьача боарамга кхоачаш мух я хьекхаш ха хила я фегара температура бийсешка +2—3 градус, дийнахьа хана 1—6 градус шелал йолаш денойка 2—7 градус йIовхал йолаш хила я тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО

11 декабрь

8.30 — «Юрта Iуйре» (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35—Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — ДоттагIален концерт. 8.45 — Юрта Совета депутатех дола радиодувцар. (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 15.00 — Передачай программа. 15.05 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 15.20 — Юрта боахама къахьегамхоашта дола концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 декабрь

18.00 Передачай программа. 18.05 — Телевизионни керданараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.30 — Юртбоахама знаний школе. 19.05 — «Знание» яха Iилман-популярни кинопрограмма. 19.55 — Шоана, бераш. 20.15 — Дунен халкъашта юкъерий обозрени. 20.30 — Передачай программа. 20.35—«Сачен» яха художественни фильм. ШолагIа сери.

РАДИО

12 декабрь

6.00 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Дунен халкъий ашараш. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 14.00 — Москва. Советски республикий радиофестиваль. «Вайнаьха мехка» яха Нохч-ГIалгIай радио передача. 15.30 — Москва. Советски республикий радиофестиваль. Лоамашкара селаIад» яха Нохч-ГIалгIай радио литературно-музыкальни композици. 15.00 — Передачай программа. 16.05 — «Музыка Ленина вахаре» яха передача (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — «Пролетарски интернационализмана тешаме хилар» яха беседа. (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Колхозни производства материальни къовст долош хилара ленински принцип» яха беседа (эрсий меттала). 19.45 — Медицински темех йола беседа. ХIанзарча Iилмано гипертонеца лоаттабу къовсам (эрсий меттала). 20.00 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 20.30 — «ДоттагIах толина ткъамаш да» яха корреспонденц (эрсий меттала). 20.45 —Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 декабрь

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Берашта фильм. 18.30 — Нохч-ГIалгIай радион телевиденен инструментальни ансамбля концерт. 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Телевизионни керданараш (нохчий эрсий меттала). 19.35 — Хоамаш. 19.40 — Ашарий пауза. 19.45 — Ленински юбилейна чакхъадолхаш. Коммунистически къахьегама предприятие. 20.05 — Бахархой перепись яр. Кинорепортаж. 20.15 — Шоана, бераш. 20.45 — Передачай программа. 20.55 — «Берарие боачча новкъа» яха художественни фильм.

РЕДАКЦИЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бахьтоколие секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурай, промышленностен отдела—3.42-30; Юрта боахамейн письмой отдела — [illegible]

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05249. Заказ № 5395.